

EuroPsy
Euroopa psühholoogitunnistus
(European Certificate in Psychology)

EFPA *EuroPsy* reeglid ja lisad
(EFPA Regulations on *EuroPsy* and Appendices)

www.europsy-efpa.eu

Juuli 2011 / detsember 2009

Tõlkinud Maie Kreegipuu, toimetanud Peeter Pruul
(ja mõned peatükid vastupidi, tõlkinud Peeter ja toimetanud Maie)

Kommenteerinud, parandanud ja täiendanud: Kristo Burk, Kirsti Akkermann, Tiina Kompus,
(siia võid oma nime lisada, ootame EPL poolseid kommentaare)

Sisukord

1.	Eessõna	3
2.	<i>EuroPsy</i> , Euroopa psühholoogitunnistuse EFPA reeglid	7
	Lõik A. <i>EuroPsy</i> , Euroopa psühholoogitunnistus	7
	Lõik B. <i>EuroPsy</i> välja andvad organid	9
	Lõik C. <i>EuroPsy</i> tunnistuse taotlemise protseduur	12
	Lõik D. Protesteerimise protseduur	13
	Lõik E. Mitmesugust	13
3.	<i>EuroPsy</i> psühholoogide register	14
Lisa I.	Definitsioonid	15
Lisa II.	Psühholoogide hariduse ja väljaõppe raamid ja minimaalsed standardid	18
	Õppekava sisu kirjeldus	19
	Haridus- ja väljaõppeprogrammide esitatavad miinumunõuded	24
Lisa III.	Pädevused ja pädevusprofiilid	26
	Psühholoogide pädevused	26
	<i>EuroPsy</i> profileerimise protseduurid	31
Lisa IV.	<i>EuroPsy</i> tunnistuse ja taotluse vorm	33
Lisa V.	Juhendatud praktika	37
Lisa VI.	Jätkuva kutsealase arengu (JKA) skeem	43
Lisa VII.	<i>EuroPsy</i> Euroopa psühholoogitunnistuse ajalugu	45
Lisa VIII.	Asjassepuutuvad publikatsioonid	49

1. Eessõna

Taust

Euroopas on viimastel aastakümnetel psühholoogiliste teenuste sisu ja nende osutamise viis oluliselt muutunud. Läbi aegade on erinevate maade psühholoogid saanud haridust ja rakendanud omandatud teadmisi oma riigi poolt määratud raamides, mida iseloomustasid erinev keel, haridus, töövõtu vormid ja valitsuse sekkumise määr. Olles filosoofia ja meditsiiniga seotud ning arenedes väga erinevates poliitilistes ja majanduslikes tingimustes, on psühholoogide haridus väga erinevaid vorme võtnud. Mõnes riigis oli rõhk pikal ja ühetaolisel väljaõppel koos riikliku rahastamise ja seadusliku regulatsiooniga, teistes aga varasel diferentseerumisel ja turupõhisel võistlusel teiste erialadega. Praeguseks ajaks on hariduse ja kutseliste teenuste kvaliteet ning seadusliku reguleerimise määr üle Euroopa oluliselt paranenud.

Majanduse kasvav üleilmastumine ja Euroopa Liidu (EU) ühise siseturu käikumine on ajendanud töötajate liikumist ja teenuste osutamist üle riigipiiride. Suuri samme on ette võetud ka hariduse liikuvuses, eriti akadeemilisel tasemel. Bologna 1999.a. deklaratsiooni tulemusena on praegu aset leidmas ülikoolihariduse süsteemi kõikehaarav muutmine kogu Euroopas, eesmärgiga luua 2010. aastaks Euroopa Kõrghariduspiirkond. Euroopa Komisjoni päevakorras on edasised muutused samas suunas. Nii on Komisjon radikaalselt ümber vaadanud kutsekvalifikatsioonide tunnustamise süsteemi selleks, et soodustada tööjõu vaba liikumist Euroopa piires ning tehtud muudatused on vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu poolt. 2005.a. septembris asendati 20 aasta vanune Euroopa Direktiiv 89/48/EC, mis tagas raamistiku seaduslikult reguleeritud kutsetele (välja arvatud seitse kutset, mille kohta käivad vertikaalsed ehk šeriõ Direktiivid) uue Direktiiviga 2005/36/EC, mille rakendamine on käimas (2007.a.) Euroopa Liidu 27 liikmesriigis. Neil arengutel on ilmne mõju ka psühholoogidele ja nende klientuurile. Nii, nagu teistel professionaalidel, peaks ka psühholoogidel olema võimalus saada haridust ja praktiseerida kus iganes kogu Euroopa Liidus. Samuti peaks ka klientidel, olgu nad kodanikud või asutused, olema võimalus saada pädevate psühholoogide teenuseid vastavalt oma huvidele ja õigustele mistahes kohas Euroopa Liidu piires.

Kuigi haridus- ja kutsesüsteemide liigutamisel üle riigipiiride peab eesmärgiks võtma ühetaolisuse, läbipaistvuse ja paindlikkuse, pole neid eesmärke kerge saavutada, arvestades aegade jooksul arenenud süsteemide ja praktiseerimise mitmekesisust. Tuleb leida ühised raamid, mille abil võrrelda kutse- ja hariduskvalifikatsioone ning tagada nende ekvivalentsus. Tuleb püstitada ühised standardid, et garanteerida asjatundlikkus ja professionaalne kvaliteet üle kogu Euroopa Liidu. See esitab suure väljakutse, kuna nõuab olemasolevate süsteemide ja praktiseerimise muutmist ja neisse panustatud huvide ületamist. Eriti tähtis on, et kutsetsunftid

hoiduksid proteksionismist ja oma rahvuslike huvide kaitsest ning määratleksid ühised vaated kutse tulevikule, mis puudutavad kõigi kutseala liikmete arengut, haridust ja treeningut.

Psühholoogikutses toimunud arengud

Viimastel aastakümnetel on psühholoogias tehtud rida jõupingutusi, et sisse seada ühtne raamistik ja standardid üle Euroopa. Nii võttis Euroopa Professionaalsete Psühholoogide Assotsiatsioonide Föderatsioon (EFPPA) 1990.a. vastu Psühholoogikutse optimaalsed standardid (*Optimal Standards for the Profession of Psychology*) (EFPPA, 1990), mis esitas psühholoogide akadeemilise hariduse ja kutsealase väljaõppe nõuded. Euroopa Organisatsiooni- ja Tööpsühholoogide Võrgustik (ENOP) töötas Euroopa Komisjoni Kopernikus-granti toel välja õppeprogrammide raamid ja minimaalsed väljaõppestandardid töö- ja organisatsiooni-psühholoogias (Roe jt., 1994; ENOP, 1998). Samamoodi määratles Euroopa Liidu Leonardo da Vinci programmi psühholoogide tööühm Euroopa psühholoogide väljaõppe raamid (Lunt, 2000; Lunt jt., 2001a; Lunt, 2002). Valminud dokument nimega *šEuroPsyT*, Euroopa psühholoogikoolituse raamnõuded (European Framework for Psychologists Training)õ, oli laialdaselt arutusel psühholoogide ühingutes üle Euroopa ja võeti vastu Euroopa Psühholoogide Assotsiatsioonide Föderatsiooni (EFPA, EFPPA järglane) poolt 2001.a. *EuroPsyT* raamistik paneb aluse edasistele arengutele, mis tõenäoliselt viivad kahetasemelise süsteemini: *EuroPsy* Euroopa psühholoogitunnistus kui põhistandard psühholoogias iseseisvaks praktiseerimiseks ja rida edasijõudnute ehk spetsialistide tunnustusi, mis eelmisel põhinevad. *EuroPsy* raamistik tugines suuresti Briti Psühholoogiaühingu (British Psychological Society, BPS) tehtud tööle oma psühholoogide kutsestandardite väljatöötamisel, mille tulemusena valmisid Asjatundlikkuse (*Proficiency*) Standardid Rakenduspsühholoogias. Selle töö käigus määratleti pädevused, mida võiks hariduse ja õpingute väljunditena hinnata, selmet hinnata vaid sisendit, s.t. akadeemilist õppeprogrammi.

Ka Euroopa Komisjon pooldab špädevuseõ-mõistel põhinevat lähenemist, mis rõhutab läbipaistvust ja võimaldab pädevuste hindamist erinevates kontekstides. Seda võib näha niinimetatud škooskõlastamiseõ projektis (haridusstruktuuride kooskõlastamine Euroopas, *Tuning Educational Structures in Europe*), mis on osa Bologna deklaratsiooni elluviimisest eesmärgiga luua üldiste ja spetsiifiliste pädevuste kogum, mida õppimine eri valdkondades andma peab. šKooskõlastamiseõ projekt algas 2000. aastal kui projekt, mis peab ühendama Bologna protsessi ja Lissaboni tunnustamiskonventsiooni poliitilised eesmärgid; praegu katab see rea valdkondi, kuigi mitte psühholoogiat. Käesoleval ajal hinnatakse akadeemiliste kvalifikatsioonide ekvivalentsust riiklikul tasemel Riiklike Akadeemilise Tunnustamise Informatsioonikeskuste (NARIC) poolt, mis töötavad Euroopa Informatsioonikeskuste Võrgustiku (ENIC) koosseisus üle kogu Euroopa. Loodetakse, et õppeprogrammide (*curriculum*) täpsustamine kombinatsioonis EuroPsy-s esitatud kutseliste psühholoogide pädevuste

täpsustamisega teeb võimalikuks ekvivalentsuse läbipaistvama hindamise ja klientidele osutatavate teenuste kõrgema kvaliteedi.

EuroPsy eesmärk

EuroPsy (ehk Euroopa psühholoogitunnistus) on suur samm edasi selle poole, et tagada psühholoogide liikuvus ja klientide ligipääs kõrgekvaliteedilistele psühholoogilistele teenustele. Rajanedes haridusraamistikul ja *EuroPsy*T minimaalsetel standarditel, mis võeti vastu 2001.a. ning niinimetatud Europsühholoogi Diplomil, milles lepiti kokku 2005.a., kujutab see endast mõõdupuud ehk Euroopa psühholoogia standardite kogu, mis on aluseks psühholoogide akadeemilise hariduse ja kutsealase väljaõppe hindamisele läbi erinevate Euroopa Liidu maade. Käesolev dokument (EFPA *EuroPsy* reeglid ja lisad) esitab reeglid ja juhtnöörid Euroopa psühholoogitunnistuse (*EuroPsy*) jaoks.

EFPA poolt välja töötatud *EuroPsy* näeb ühtlasi ette ka spetsialistide tunnistuste väljatöötamise psühholoogiapraksise spetsiifilistes valdkondades. *EuroPsy* (Euroopa psühholoogitunnistus) annab ette standardi, millele vastamine on eeldus iseseisvalt töötamisele põhitasandil. Töötatakse välja ka spetsialistide tunnistused (spetsiifilistes valdkondades nagu näiteks psühhoteraapia, töö- ja organisatsioonipsühholoogia, hariduspsühholoogia jne.) selleks, et näidata spetsialiseerumist või edasijõudnud tasemel pädevuse ja asjatundlikkuse saavutamist mingil kindlal tegevusalal.

Käesoleva ettepaneku väljatöötamise käigus pöörati suurt tähelepanu haridusliku, ametialase ja regulatiivse olukorra mitmekesisusele, mis praegu Euroopas valitseb. Märgati, et haridusprogrammid erinevad nii pikkuse kui ka spetsialiseerumise olemasolu või puudumise poolest. Et leiutada süsteem, mis mõttekalt sobiks nende erinevate hariduse ja väljaõppe vormidega, tehakse reeglites vahet sõltuva (*dependent*) ja iseseisva (*independent*) praktiseerimise vahel; erialale sisenemise ja hilisema spetsialiseerumise vahel ning erinevate kutsevaldkondade vahel, milles psühholoogid töötavad. Põhitasandi *EuroPsy* eesmärk on püstitada standard, mis käib sõltuva ja/või iseseisva praktiseerimise kohta tavaliselt ühes kutsevaldkonnas kutsesse sisenemise momendil. See standard määratleb minimaalsed nõuded, millest paljud psühholoogid tõenäoliselt kõrgemal on. Põhitasandi *EuroPsy* ei ole litsents ning see pole loodud asendamaks rahvuslikke litsentseerimisreegleid. Sedamööda, kuidas standardit rakendatakse, võetakse põhitasandi *EuroPsy* loodetavasti arvesse neis litsentseerimisreeglites, mis tulevikus välja töötatakse.

Spetsialisti tunnistuste eesmärk

Tulevikus väljatöötatavate spetsialisti tunnistuste (spetsiifilise asjatundlikkuse tunnistuste) eesmärk on täpsustada nõuded iseseisvaks praktiseerimiseks spetsiifilistes kutsevaldkondades tasemel, mis on selgelt üle kutsesse sisenemiseks vajaliku taseme, näiteks konsultandi või

spetsialisti staatuse piiritlemiseks. Praeguseks on spetsialisti tunnistused välja töötatud (i) psühhoteraapia ja (ii) töö- ja organisatsioonipsühholoogia valdkonnas. Tõenäoliselt töötatakse välja teisi spetsialisti tunnistusi, mis kõik ehitatakse üles põhitasandi EuroPsy standardile. Mõnel maal on vastavas valdkonnas töötamiseks nõutav spetsialisti taseme kvalifikatsioon. Arvestama peab ka seda, et edasijõudnute taseme kvalifikatsioonide väljatöötamine võib tulevikus kaasa tuua piiranguid selle kohta, millises tegevuspaigas ja milliste tööülesannete puhul peetakse põhitaseme EuroPsy tunnistuse omanikku pädevaks iseseisvalt praktiseerima. See otsustatakse praktiseerimise maal vastavalt EFPA *EuroPsy* reeglitele ja sellel maal valitsevatele praktiseerimise regulatsioonidele.

Juhtivad põhimõtted

Euroopa standardit kehastava *EuroPsy* Euroopa psühholoogitunnistuse väljatöötamise aluseks on rida põhimõtteid. Nende põhimõtete eesmärgiks on:

1. Edendada adekvaatsete psühholoogiliste teenuste kättesaadavust kogu Euroopas. Igal kodanikul ja institutsioonil peaks olema võimalik saada psühholoogilisi teenuseid pädevalt ja kvalifitseeritud professionaalilt ning süsteem peaks aitama seda eesmärki saavutada.
2. Kaitsta Euroopa kodanikke ja tarbijaid kvaliteedi tagamise abil ning kaitsta avalikkust kvalifitseerimata teenusepakkujate eest.
3. Anda panus mehhanismidesse, mis edendavad psühholoogide liikuvust, võimaldades neil praktiseerida kustahes Euroopas, eeldusel, et neil on õige kvalifikatsioon.
4. Tagada, et *EuroPsy* andmise alus on: (a) piisava mahuga akadeemilise psühholoogia õppeprogrammi tõendatud lõpetamine; (b) kutsega seotud rollide täitmise pädevus, mis on tõendatud juhendatud praktika kaudu; (c) psühholoogide Euroopa (ja kohalike) eetiliste standardite omaksvõtmine.
5. Tagada, et *EuroPsy* süsteem on õiglane ning ei eelista ega ebaelista psühholooge rahvusliku või muu haridusliku või kutselise tausta pärast ja et see seab esikohale teenuse kõrge kvaliteedi. See tähendab, et *EuroPsy* ei sea mingeid spetsiifilisi nõudeid akadeemilise hariduse struktuurile või formaadile ega kutseharjutamise internatuuri olemusele või korraldusele.
6. Garanteerida psühholoogi praktiseerimise kvaliteet kutsesse sisenemisel ja edaspidi.
7. Toetada pühendumist pädevuse aktiivsele säilitamisele. Sel põhjusel antakse *EuroPsy* piiratud ajaks ja seda tuleb uuendada - jälle piiratud ajaks - esitades tõendeid professionaalse arengu ja jätkuva praktiseerimise kohta kutsealal.
8. Austada juba olemasolevaid psühholoogide töö kohalikke regulatsioone.

2. EFPA *EuroPsy*, Euroopa psühholoogitunnistuse reeglid

EuroPsy Euroopa psühholoogitunnistuse (edaspidi *EuroPsy*) sihiks on anda ette akadeemilise hariduse ja kutsealase väljaõppe standard, mis informeerib kliente, tööandjaid ja kolleege, et psühholoog on omandanud psühholoogiliste teenuste osutamiseks nõutavad hädavajalikud pädevused.

EuroPsy eesmärk on pädevuste ühtse standardi püstitamine kõigis maades, kus seda välja antakse. See näeb ette psühholoogide vaba liikumist Euroopa Liidu maades ja teistes maades, mis on standardit tunnustanud, ning püüab liikumise mehhanismi hõlbustada.

EuroPsy võib välja anda individuaalselt psühholoogile, kes vastab käesolevates EFPA *EuroPsy* reeglites ära toodud nõuetele.

Isikut, kes omab *EuroPsy*, nimetatakse šRegistreeritud *EuroPsy* psühholoogõ (*Registered EuroPsy Psychologist*).

Lõik A. *EuroPsy*, Euroopa psühholoogitunnistus

Artikkel 1 *EuroPsy*¹ on kutseliste psühholoogide hariduse ja väljaõppe standardite kogum, mida on kirjeldatud Lisades II ja III.

Artikkel 2 Psühholoogidel on individuaalselt õigus olla *EuroPsy* psühholoogide Euroopa Registris (edaspidi Register) kirjas ja omada *Europsy*, kui nad:

a) on edukalt lõpetanud riiklikult akrediteeritud akadeemilise psühholoogia õppeprogrammi ülikoolis või sellega võrdses asutuses, mis seaduse või tava järgi annab riikliku nimetuse või kvalifikatsiooni špsühholoogõ, tingimusel, et programmi kestus on võrdne vähemalt viis aastat kestva täiskoormusega õppega (300 ECTS) ja see vastab Lisas II ära toodud raamistikule;

b) suudavad tõendada, et nad on psühholoog-praktikandina läbinud juhendatud praktika, mille mahuks on vähemalt üks aasta täiskoormusega (või sellega võrdne hulk) tööd ning nende tööjuhendajad on hinnanud nende töö rahuldavaks (vt. Lisa I ja Lisa V); ja

c) on esitanud oma kohalikule tunnistusekomiteele (*National Awarding Committee*) kirjaliku vande selle kohta, et nad järgivad EFPA Kutse-eetika Metakoodeksis (*MetaCode of Professional*

¹ 1 Euroopa psühholoogitunnistus tähendab siitpeale Euroopa psühholoogitunnistuse põhitasandit (*EuroPsy*), nagu seda on kirjeldatud sissejuhatuses

Ethics of EFPA) esitatud professionaalse käitumise põhimõtteid ja teevad oma kutsetööd viisil, mis on kooskõlas selle maa psühholoogiaühingu eetikakoodeksiga, kus nad praktiseerivad.

Artikkel 3 Pärast artiklis 2 nimetatud tõenditele kinnituse saamist võib isiku kanda Registrisse ja anda talle *EuroPsy* tunnistuse.

Artikkel 4 *EuroPsy* kaotab oma kehtivuse 7 aasta pärast, kui seda ei ole uuendatud.

Artikkel 5 Uuendamise korras antakse *EuroPsy* uuesti välja kõigile psühholoogidele, kes:

a) kinnitamaks kutsealase pädevuse säilimist, esitavad tõendid psühholoogina praktiseerimise tundide ja erialase enesetäiendamise kohta vastavalt Lisas VI toodud nõuetele.

b) on esitanud oma kohalikule tunnistusekomiteele (*National Awarding Committee*) kirjaliku vande selle kohta, et nad järgivad EFPA Kutse-eetika Metakoodeksis (*MetaCode of Professional Ethics of EFPA*) esitatud professionaalse käitumise põhimõtteid ja teevad oma kutsetööd viisil, mis on kooskõlas selle maa psühholoogiaühingu eetikakoodeksiga, kus nad praktiseerivad.

Artikkel 6 *EuroPsy* tunnistus on sisult ja vormilt sarnane näidisele, mis on esitatud käesolevas dokumendis (Lisa IV).

Artikkel 7 *EuroPsy* taotluse vormil tuleb esitada täpsed andmed ülikoolihariduse, juhendatud praktika, sealhulgas kutsepädevuste, rollide ja kutsevaldkondade kohta, milles registreeritud *EuroPsy* tunnistuse taotleja kvalifikatsiooni omandamiseks töötas, ning töökogemuse kohta.

Artikkel 8 Euroopa registrisse kantav info on: registreeritava psühholoogi nimi ja tegevusaadress (töökoha või kodune aadress), ülikooliharidus, praktiseerimise riik, kutsevaldkond ja kohaliku tunnistusekomitee poolt tunnistuse kinnitamise aeg ja koht.

Artikkel 9 Registreeritud *EuroPsy* psühholoog loetakse kvalifitseerituks iseseisva psühholoogina praktiseerima kutsevaldkonnas, mis registri täpsustuses ära toodud on, tingimusel, et riigis, kus psühholoog töötab, ei ole riiklikust regulatsioonist tulenevaid piiranguid. See kehtib kõigis riikides, mille EFPA kohalik liikmesorganisatsioon on *EuroPsy* ja käesolevad reeglid omaks võtnud.

Artikkel 10 Registreeritud *EuroPsy* psühholoog loetakse kvalifitseerituks juhendamise all ja/või sõltuva psühholoogina praktiseerima (vt. Lisa 1) mistahes kutsevaldkonnas kõigis riikides, mille EFPA kohalik liikmesorganisatsioon on *EuroPsy* ja käesolevad reeglid omaks võtnud.

Artikkel 11 Psühholoog

- (a) kõrvaldatakse *EuroPsy* Registrist (vt artikkel 4) järgmistel juhtudel: (i) tunnistuse kehtivustähtaja lõppemisel; (ii) tunnistuse omaniku palvel; (iii) kui kohus või kohalik tunnistusekomitee on langetanud otsuse või võtnud tarvitusele abinõud tunnistuse omaniku vastu, mis keelavad tal psühholoogina praktiseerida - näiteks otsus riiklikust registrist kustutamise või riikliku litsentsi äravõtmise kohta;
- (b) psühholoogi kohta tehakse registris märke špeatatudõ, kui kohus või kohalik tunnistusekomitee on langetanud otsuse või võtnud tarvitusele abinõud tunnistuse omaniku vastu, mis peatavad tema õiguse psühholoogina praktiseerida. Märke špeatatudõ kõrvaldatakse, kui praktiseerimisõiguste peatamise tähtaeg oma riigis lõpeb.

Lõik B. *EuroPsy* välja andvad organid

Artikkel 12 Vastutus *EuroPsy* väljaandmise ja isiku Registrisse kandmise eest vastavalt käesolevatele reeglitele lasub Euroopa Tunnistusekomiteel (*European Awarding Committee*). See komitee delegerib õiguse anda välja *Europsy* vastavalt käesolevatele reeglitele kohalikele tunnistusekomiteedele riikides, kus EFPA kohalik liikmesorganisatsioon on *EuroPsy* ja käesolevad reeglid omaks võtnud.

Artikkel 13 Euroopa Tunnistusekomiteesse kuuluvad Esimees (*Chairperson*) ja kuni kaksteist liiget. Liikmekandidaadid nimetatakse EFPA liikmesorganisatsioonide poolt. Liikmed määratakse EFPA Täitevkomitee (*Executive Council of EFPA*) poolt kuni neljaks aastaks ja sama isikut võib uuesti määrata veel ainult üheks korraks. Kõik liikmed on erinevatest riikidest ning nad esindavad psühholoogia peamisi kutsevaldkondi. Komitees on tasakaal praktikute ja ülikoolides psühholooge õpetavate töötajate vahel.

Artikkel 14 Euroopa Tunnistusekomitee vastutab *Europsy* ja selle reeglite ülevaatamise eest ning tagab, et Registri pidamine ja *EuroPsy* tunnistuste väljaandmine toimuks vastavalt käesolevatele reeglitele.

Tema ülesanded on järgmised:

- a) delegerida kohalikele tunnistusekomiteedele õigus välja anda *Europsy*;
- b) juhendada kohalikke tunnistusekomiteesid;
- c) tagada, et kohalikud organid (*bodies*) tõlgendaksid Euroopa standardeid ühtmoodi ja koordineerida kohalike tunnistusekomiteede tegevust;
- d) valvata selle üle, et kõik kohalikud tunnistusekomiteed rakendaksid käesolevaid EFPA *EuroPsy* reegleid õigesti;
- e) võtta tarvitusele abinõud kohaliku tunnistusekomitee tegevuse peatamiseks, kui ilmnevad tõendid käesolevate EFPA *EuroPsy* reeglite väärtõlgendamisest või väärkasutamisest;
- f) tegeleda kohalike tunnistusekomiteede otsuste kohta esitatud protestidega;
- g) iga kahe aasta tagant koostada raport EFPA Täitevkomiteele ja Peaassambleele;
- h) hoida kontakti ja korraldada igal aastal kohalike tunnistusekomiteede eesistujate koosolek;

- i) teha koostööd kohalike assotsiatsioonidega, et võtta tarvitusele abinõud kohaliku tunnistusekomitee tegevuse peatamise põhjuste kõrvaldamiseks;
- j) valvata Euroopa Registri alalhoidmise järele;
- k) tegutseda konsulteeriva organina Euroopa Komisjoni jaoks kõigis psühholoogide kvalifikatsiooni tunnustamise küsimustes Euroopas.

Artikkel 15 Et mingis riigis *EuroPsy* välja anda, tuleb EFPA liikmesassotsiatsioonil luua ja ametisse määrata kohalik tunnistusekomitee, kellele delegeeritakse õigus anda välja *EuroPsy*.

Artikkel 16 Kohalikku tunnistusekomiteesse kuuluvad Esimees (*Chairperson*) ja neli kuni kaheksa liiget. Nad määratakse kuni neljaks aastaks kohaliku psühholoogia-assotsiatsiooni (*National Association of Psychologists*) (Lisa I) poolt ja sama isikut võib uuesti määrata veel ainult üheks korraks. Kohaliku Tunnistusekomitee liikmed esindavad psühholoogia peamisi kutsevaldkondi sellel maal ja tagavad tasakaalu praktikute ja ülikoolis psühholooge õpetavate töötajate vahel.

Artikkel 17 Kohaliku tunnistusekomitee ülesanded on järgmised:

- a) esitada kõik oma protseduurid Euroopa Tunnistusekomiteele heakskiitmiseks;
- b) kehtestada kutsepädevuse tõendamise viisid taotlejate jaoks;
- c) koostada ja avaldada nimekiri akadeemiliste asutuste psühholoogia õppekavadest (*curricula*), mida nad tunnustavad, näidates ära kraaditaseme;
- d) nõustada kõrgharidusasutusi tunnustamise tingimuste osas;
- e) välja anda juhendid, mille alusel tööjuhendajad juhendatavate pädevust hindavad;
- f) valmistada ette kutse-eeetika koodeksi järgimist kinnitav vorm, millele taotlejad alla kirjutavad;
- g) määrata kindlaks tasu, mida taotlejad administratiivkulude eest maksavad;
- h) võtta iga individuaalse taotleja kohta vastu otsus talle *EuroPsy* andmise või mitteandmise kohta, viimasel juhul informeerides taotlejat põhjustest, miks taotlus tagasi lükati;
- i) anda psühholoogidele välja individuaalsed *EuroPsy* tunnistused;
- j) pidada *EuroPsy* saanud psühholoogide registrit;
- k) arhiveerida kõik taotlustega seotud materjalid 15 aastaks;
- l) koostada Euroopa Tunnistusekomitee jaoks aastaaruanne;
- m) anda asjassepuutuvat teavet ja osaleda kohalike tunnistusekomiteede eesistujate aastakoosolekutel;
- n) tegutseda konsulteeriva organina oma riigi võimuorganite jaoks, kelle pädevusse kuulub psühholoogide kutsekvalifikatsiooni tunnustamine.

Artikkel 18 Kohalikult tunnistusekomiteelt, mis Euroopa Tunnistusekomitee arvates ei tegutse kooskõlas käesolevate EFPA *EuroPsy* reeglitega, võtab Euroopa Tunnistusekomitee temale delegeeritud õigused ära niikauaks, kuni eksimused EFPA *EuroPsy* reeglite vastu on

kõrvaldatud. Ajal, mil kohaliku tunnistusekomitee õigused on ära võetud, ei tohi ta välja anda *EuroPsy* tunnistusi.

Spetsialistide Tunnistusekomiteed

Artikkel 19 Spetsialistide Euroopa Tunnistusekomiteesse (*the Specialist European Awarding Committee*) kuuluvad Esimees (*Chairperson*) ja kuni kaheksa liiget. Liikmekandidaadid nimetatakse EFPA liikmesorganisatsioonide poolt. Liikmed määratakse EFPA Täitevkomitee (*Executive Council of EFPA*) poolt kuni neljaks aastaks ja sama isikut võib uuesti määrata veel ainult üheks korraks. Kõik liikmed on erinevatest riikidest. Spetsialistide Euroopa Tunnistusekomitee esindab valdkonna peamisi tegevussuundi ja vähemalt üks liige töötab ülikoolis. Üks Spetsialistide Euroopa Tunnistusekomitee liige peab tegutsema sidepidajana Euroopa Tunnistusekomiteega ja olema ka selle komitee liige.

Artikkel 20 Spetsialistide Euroopa Tunnistusekomitee vastutab Spetsialistide *Europsy* ülevaatamise eest ning tagab, et Registri pidamine ja Spetsialistide *EuroPsy* tunnistuste väljaandmine toimuks vastavalt käesolevatele reeglitele.

Tema ülesanded on järgmised:

- a) vastu võtta ja hinnata liikmesassotsiatsioonide taotlusi spetsialistide kohalike tunnistuskomiteede loomiseks;
- b) delegeerida spetsialistide kohalikele tunnistusekomiteedele õigus välja anda spetsialistide *Europsy*;
- c) juhendada spetsialistide kohalikke tunnistusekomiteesid ja teisi;
- d) välja töötada oma valdkonna jaoks kohaseid väljaõppeteede ja -standardite reegleid;
- e) tegeleda spetsialistide kohalike tunnistusekomiteede otsuste kohta esitatud protestidega;
- f) igal aastal koostada Spetsialistide Euroopa Tunnistusekomitee tegevuse kohta raport EFPA Täitevkomiteele ja Peaassambleele;
- g) kohtuda kord aastas spetsialistide kohalike tunnistusekomiteede juhtidega ja Euroopa Tunnistusekomiteega, et arutada protseduure ja jagada eesrindlikke kogemusi.

Artikkel 21 Spetsialistide kohaliku tunnistusekomiteesse kuuluvad Esimees (*Chairperson*) ja neli kuni kuus liiget. Nad määratakse kuni neljaks aastaks kohaliku psühholoogia-assotsiatsiooni (*National Association of Psychologists*) poolt ja sama isikut võib uuesti määrata veel ainult üheks korraks. Spetsialistide kohaliku tunnistusekomitee ja kohaliku tunnistusekomitee vahel peab olema struktuuriline ühenduslüli sel teel, et mõned liikmed kuuluvad mõlemasse komiteesse. Spetsialistide kohalik tunnistusekomitee esindab vastavas valdkonnas töötavate psühholoogide võimalikult laia kogukonda sellel maal ja komiteesse võivad kuuluda ka psühholoogid, kes ei ole liikmesassotsiatsiooni liikmed.

Artikkel 22 Spetsialistide kohaliku tunnistusekomitee ülesanded on järgmised:

- a) esitada kõik oma protseduurid Spetsialistide Euroopa Tunnistusekomiteele heakskiitmiseks;
- b) kehtestada kvalifikatsiooni ja kutsepädevuse tõendamise viisid taotlejate jaoks;
- c) määrata kindlaks tasu, mida taotlejad administratiivkulude eest maksavad;
- d) võtta iga individuaalse taotleja kohta vastu otsus talle Spetsialisti *EuroPsy* andmise kohta või informeerida taotlejat põhjustest, miks Spetsialisti *EuroPsy* taotlus tagasi lükati;
- e) kanda iga psühholoogi spetsialisti pädevuse kohta käiv info Registrisse ja anda psühholoogidele välja individuaalsed Spetsialisti *EuroPsy* tunnistused
- f) pidada Spetsialisti *EuroPsy* saanud psühholoogide registrit;
- g) arhiveerida kõik taotlustega seotud materjalid 15 aastaks;
- h) koostada Spetsialistide Euroopa Tunnistusekomitee jaoks aastaaruanne;
- i) anda asjassepuutuvat teavet ja osaleda spetsialistide kohalike tunnistusekomiteede eesistujate aastakoosolekutel;
- j) nimetada kontaktisik, kellel on Registrile ligipääsu õigus;
- k) anda teavet Spetsialisti *EuroPsy* kohta psühholoogidele ja teistele.

Lõik C. *EuroPsy* tunnistuse taotlemise protseduur

Artikkel 23 Pärast *EuroPsy* saamist ei tohi kandidaat uuesti taotlust esitada.

Artikkel 24 Taotlus tuleb esitada vormis, mis on sisult ja vormilt sarnane käesolevas dokumendis toodud eeskujuga (Lisa IV). Taotluses peab olema ära toodud andmed taotleja ülikoolihariduse ning juhendatud praktika kohta, mis täpsustab kutsepädevused ja valdkonnad, milles taotleja on juhendamise all töötanud, et iseseisva praktiseerimise õigus omandada. Taotleja peab esitama allkirjastatud raportid oma juhendajatelt. Taotleja peab allkirjastama vande, et ta teeb oma kutsetööd kooskõlas selle maa psühholoogiaühingu eetikakoodeksiga, kus ta praktiseerima hakkab.

Artikkel 25 Kohalik tunnistusekomitee teeb kindlaks, kas kandidaat vastab Artiklis 2 esitatud kriteeriumidele. Komitee uurib kutsepädevusi ja kutsevaldkondi, milles taotleja on juhendamise all ja/või iseseisvalt töötanud ja otsustab, millistes kutsevaldkondades on kandidaat pädev iseseisvalt praktiseerima.

Artikkel 26 Taotlust menetletakse vaid siis, kui kandidaat on vajaliku tasu ära maksnud.

Artikkel 27 Kohalik tunnistusekomitee uurib esitatud tõendeid ja otsustab, kas taotlejalt on või ei ole vaja rohkem teavet. Taotlejat informeeritakse 13 nädala jooksul, arvates taotluse ja tasu laekumise päevast, kas kohalik tunnistusekomitee vajab või ei vaja täiendavat teavet.

Artikkel 28 Kui oli vaja täiendavat teavet, informeeritakse taotlejat kohaliku tunnistusekomitee otsusest 13 nädala jooksul, arvates selle täiendava teabe laekumise päevast.

Artikkel 29 Kui täiendavat teavet vaja ei olnud, informeeritakse taotlejat kohaliku tunnistusekomitee otsusest, kas ta saab *EuroPsy* või ei saa, 13 nädala jooksul, arvates taotluse ja tasu laekumise päevast. Kui *EuroPsy* ei anta, saab taotleja üksikasjaliku aruande selle otsuse põhjustest.

Artikkel 30 *EuroPsy* antakse isikule sellest kuupäevast, mil ta kantakse Euroopa Registrisse.

Artikkel 31 *EuroPsy* tunnistuse kehtivusaja (Art 5) või üleminekukorra aja (Art 34) lõppedes peab taotleja esitama tunnistuse uuendamise taotluse selle maa kohalikule tunnistusekomiteele, kus ta praktiseerib või kavatseb praktiseerima hakata.

Artikkel 32 Uuendamise taotluses tuleb tõendada kutsepädevuse säilimist: esitada teave psühholoogina töötamise tundide täpse arvu, täiendkoolituse ja professionaalse arengu kohta vastavalt Lisas VI ära toodud vormile.

Lõik D. Protesteerimise protseduur

Artikkel 33 Taotleja, kelle *EuroPsy* taotlus kohaliku tunnistusekomitee poolt tagasi lükati, võib esitada selle otsuse kohta protesti EFPA kohalikule liikmesorganisatsioonile, näidates ära protesti aluse.

Artikkel 34 See kohalik liikmesorganisatsioon moodustab protesti uurimiseks sõltumatu nõuandekomisjoni, mis koosneb vähemalt kolmest eksperdist. See komisjon hindab protesti ja esitab oma otsuse kirjalikult 60 päeva jooksul. See otsus edastatakse taotlejale ja kohalikule tunnistusekomiteele. Sõltumatu nõuandekomisjon võib küsida nõu Euroopa Tunnistusekomiteelt.

Artikkel 35 Kui taotleja protest tagasi lükatakse, võib taotleja esitada protesti Euroopa Tunnistusekomiteele (Artikkel 14f). See protest tuleb esitada inglise keeles ja selles peab täpsustama, mis alusel protest esitatakse.

Artikkel 36 Selle maa kohalik liikmesorganisatsioon, mille kohalikult tunnistusekomiteelt temale delegeeritud õigused ära on võetud, võib esitada protesti selle meetme vastu EFPA Täitevkomiteele. EFPA Täitevkomitee küsib nõu Euroopa nõuandekomisjonilt, mille selleks puhuks moodustab ja kokku kutsub EFPA president või tema asetäitja.

Lõik E. Mitmesugust

Artikkel 37 EFPA *EuroPsy* reeglid ja lisad on kehtestatud ja muudetavad EFPA Peaassamblee poolt tingimisel, et nende poolt hääletab vähemalt 2/3 kohalolijatest. Need jõustuvad kuupäevast, mille EFPA Peaassamblee nende kehtestamise ajal määrab.

Artikkel 38 Üleminekukorda kohaldatakse kindlaks perioodiks pärast seda, kui EFPA Peaassamblee on EFPA *EuroPsy* reeglid käiku lasknud. See periood algab *EuroPsy* jõustumise päeval ja lõpeb EFPA Peaassamblee toimumise päeval 2013. aastal. Taotlejad, kellele nende oma maa litsentseerimist läbi viiv organ, mida Euroopa Tunnistusekomitee tunnustab, on enne seda kuupäeva andnud psühholoogina iseseisva praktiseerimise õiguse ja/või kes vastavad oma maal nõutavatele tingimustele psühholoogina töötamiseks, võivad juhendatud praktiseerimise asendada ülevaatega oma tööst psühholoogina, alates ajast, mil nad olid kvalifitseeritud iseseisvaks tööks psühholoogina. Sellistel juhtudel tuleb *EuroPsy* saamiseks tõendada iseseisev töötamine vähemalt kolm aastat või sellele vastav periood viimase kümne aasta jooksul ja tõendada pädevus käesoleval ajal ja jätkuv professionaalne areng (vaata lisa V ja VI). Juhul, kui psühholoog taotleb *EuroPsy* saamist selle üleminekukorra alusel, võib ta nimetatud nõuete täitmiseks kulutada lisaks veel kaks aastat üle üleminekukorra tähtaja.

Artikkel 39 Käesolevaid reegleid võib täiendada spetsialistide tunnustuste reeglitega kindlates psühholoogia valdkondades. Need reeglid kehtestatakse käesolevate reeglite täiendustena (*Annexes*) (vt ka Artikkel 19 ja 20, NB need on uued artiklid ja kui need vastu võetakse, tuleb numeratsioon ümber teha).

Artikkel 40 *EuroPsy* reeglid ja lisad vaadatakse üle vähemalt iga viie aasta järel *Europsy* koordineerimisgrupi (*EuroPsy* Coordination Group) (ECG) poolt, mille koosseisu kuuluvad EFPA president, EFPA Täitevkomitee liige ja Euroopa Tunnistusekomitee president.

ECG soovitude alusel teeb Täitevkomitee reeglites vajalikud muudatused. Pärast muudatuste esitamist kohalikele tunnustusekomiteedele (NAC) rakendatakse neid katseliselt kuni järgmise Peaassambleeni. Edasiseks rakendamiseks peab Peaassamblee need kinnitama.

3. *EuroPsy* psühholoogide register

1) *EuroPsy* Euroopa Psühholoogide Registrit peab ja uuendab EFPA, mis koostab nõuetekohaselt sertifitseeritud psühholoogide loendid iga maa kohta vastavalt kohalike tunnustusekomiteede poolt esitatud andmetele.

2) Euroopa Register toob ära kõikide *EuroPsy* psühholoogide nimed ja üksikasjaliku info ja viitab ühtlasi ka spetsialistide tunnustuste omanike registrile.

3) *EuroPsy* registreeritavate üksikasjade osas ära toodud teave registreeritakse Euroopa Registris, mis on leitav internetis (www.europsy-efpa.eu/).

Iga maa sissekandeid uuendatakse kohaliku tunnistusekomitee algatusel juhtudel, kui *EuroPsy* välja antakse, uuendatakse, ära võetakse või aegub. Kohaliku tunnistusekomitee algatusel uuendatakse Registris ka siis, kui antakse välja spetsialisti asjatundlikkuse tunnistus. Registris olevat infot võib muuta ainult EFPA ja ainult siis, kui kohalik tunnistusekomitee on selleks loa andnud.

Lisa I. Definiitsioonid

Käesolevates EFPA *EuroPsy* reeglites on kasutusel järgmised terminite definiitsioonid:

EuroPsy psühholoogitunnistus (the *Europsy Certificate in Psychology*), siitpeale nimetusega *EuroPsy*, on psühholoogide hariduse ja väljaõppe standardite kogu, mis määratleb EFPA liikmesassotsiatsioonide poolt kokkulepitud kvaliteeditaseme ja standardi.

Registreeritud EuroPsy psühholoog (a *Registered EuroPsy Psychologist*) tähistab *EuroPsy* omanikku.

Psühholoog (a *Psychologist*) on isik, kes on edukalt lõpetanud akadeemilise psühholoogia õppeprogrammi ülikoolis või sellega võrdses asutuses ja täitnud teised nõuded, mis seaduse või tava järgi annavad riikliku nimetuse või kvalifikatsiooni špsühholoogõ tingimusel, et programmi kestus on võrdne vähemalt viis aastat kestva täiskoormusega õppega (300 ECTS) ja see vastab Lisas II ära toodud täpsustustele.

Euroopa psühholoogitunnistuse registreerimise üksikasjad (the *Registration Details of the European Certificate of Psychology*), siitpeale nimetusega registreerimise üksikasjad (Registration Details), on *EuroPsy* lisa, mis toob ära tõendid *EuroPsy* omaniku hariduse, väljaõppe ja kutsevaldkonna kohta tunnistuse väljaandmise ajal, nii nagu Artiklis 7 on ära näidatud.

Euroopa psühholoogide register (the *European Register of Psychologists*), siitpeale nimetusega Register (Register) on register, mis toob ära informatsiooni iga *EuroPsy* psühholoogi kohta nii, nagu Artiklis 8 on ära näidatud.

Professionaalsed funktsioonid (*Professional functions*) (vrd. pädevuste grupid) (cf. groups of competences) käib kuue kutsetegevuste kategooria kohta, mis moodustavad kutsevaldkonnas osutatava professionaalse teenuse, nii nagu Lisas III nimetatud, s.t. eesmärkide määratlemine, hindamine, arendamine, sekkumine, sekkumiste hindamine ja teavitamine (goal specification, assessment, development, intervention, evaluation and communication).

Kutsevaldkond (*professional context*) käib kindla töökeskkonna kategooria kohta, milles osutatakse psühholoogilisi teenuseid silmast-silma (psychological services are rendered vis-à-vis) kindlale kliendikategooriale. Kutsevaldkondi tuleb mõista laias tähenduses ja käesoleva tunnistuse jaoks on need määratletud kui üks alljärgnevaist: (i) kliiniline ja tervisepsühholoogia, (ii) hariduspsühholoogia, (iii) töö- ja organisatsioonipsühholoogia, (iv) muud. Iga valdkond koosneb laiaast tegevuste ringist. Neljas kategooria (muud) käib kõikide teiste valdkondade kohta, mis ei lange eelnimetud kolme alla ning see valdkond või tööala peab olema *EuroPsy* tunnistel täpsustatud (nt kohtupsühholoogia, liikluspsühholoogia, nõustamispsühholoogia, psühhosotsiaalsed sekkumised). See peab olema valdkond, milles praktiseeritakse laiaulatuslikult;

valdkond peab olema asjassepuutuvas riigis tunnustatud ning selle kohta peaks olema tunnustatud baastasemel õpe ja ettevalmistus. See peab saama heakskiidu Euroopa Tunnistusekomiteelt.

Teaduslik teadmine tähendab teadmisi, mis on psühholoogia teaduskirjandusse kogutud ja mida jagab psühholoogiateadlaste ja -õpetajate kogukond (*Scientific knowledge* refers to the knowledge accumulated in the scientific literature of the discipline of psychology and shared in the community of researchers and teachers of psychology.)

Kutsepädevus (professional competence) tähendab võimet adekvaatselt kutserolli täita, nii nagu Lisas III on ära näidatud.

Iseseisev psühholoogina töötamine (independent practice as a psychologist) tähendab kutserollide täitmist, töötades silmast silma kliendiga, ilma et oleks vaja vahetut juhendamist teise psühholoogi poolt.

Sõltuv psühholoogina töötamine (dependent practice as a psychologist) tähendab kutserollide täitmist, töötades silmast silma kliendiga teise psühholoogi vastutuse ja järelevalve all, kes on kvalifitseeritud antud kutsevaldkonnas iseseisvalt praktiseerima (Artikkel 9).

Juhendatud praktika (supervised practice) tähendab, et praktikant (Practitioner-in-Training) täidab kutserolle, töötades kas ülikooliõpingute osana või väljaspool ülikooli silmast silma kliendiga ja on seejuures vahetult juhendatud Lisas V näidatud kriteeriumidele vastava kvalifitseeritud psühholoogi poolt.

Psühholoogiapraktikant (Psychologist Practitioner-in-Training) on isik, kes sooritab oma juhendatud praktikat kvalifitseeritud juhendaja vastutusel, nii nagu Lisas V on kirjeldatud.

Juhendaja (supervisor) on kvalifitseeritud psühholoog, kes viimase kolme aasta jooksul on vähemalt kaks aastat täisajaga töötanud või omab sellega võrdset töökogemust iseseisva töötajana (omab riikliku akrediteerimisorgani poolt tunnustatud kvalifikatsiooni) oma kutsevaldkonnas ja kes vastutab praktikandi kutsepädevuste omandamise ja hindamise eest selles kutsevaldkonnas.

Kohalik psühholoogiaassotsiatsioon (National Association of Psychologists) antud riigis on liikmesassotsiatsioon (member association) või assotsiatsioonide liit (federation of associations), mis on Euroopa Psühholoogide Assotsiatsioonide Föderatsiooni (EFPA) liige. Tuleb tagada, et kohalik tunnistusekomitee esindaks oma maa psühholoogide võimalikult laia kogukonda.

Asukohariik (country of residence) on riik, kus psühholoog või registreeritud *EuroPsy* psühholoog on elanikeregistrisse kantud (registered as a resident).

Töötamise riik (country of practice) on riik, kus psühholoog või registreeritud *EuroPsy* psühholoog töötab (is practising) või kavatseb töötama hakata (intends to practise.)

Lisa II. Psühholoogide hariduse ja väljaõppe raamid ja minimaalsed standardid

Käesolev lisa näitab ära *EuroPsy* saamiseks vajalikud haridusnõuded ja toetub põhiliselt raportile *EuroPsyT – raamid psühholoogide hariduse ja väljaõppe jaoks Euroopas*, mis lepidi kokku 2001. aastal EFPA Peaassambleel. Ainult need isikud, kes tõendavad, et nad on järginud õppekava, mis vastab alljärgnevalele nõuetele ja on lõpetanud ühe-aastasele juhendatud praktikale vastava praktiseerimise, mis annab kokku vähemalt 6 aastat (360 ECTS), võivad kvalifitseeruda *EuroPsy* saamiseks ja Registrisse kandmiseks.

Nõuete põhiraamid on formuleeritud lähtudes õppekavast, mis eristab kolm faasi:

1. faas Bakalaureus või sellega võrdne
2. faas Magister või sellega võrdne
3. faas Juhendatud praktika

Eeldatakse, et 1. ja 2. faas on akadeemilise psühholoogia õppekava osad, samas kui 3. faas võib olla, kuid ei pea olema lülitatud ülikooli õppekavasse. Edasi eeldatakse, et ülikoolidel on mitmesuguseid korraldusi nende nõuete täitmiseks ja eraldi või järjestikuste faaside olemasolu ei ole peamine näitaja. Näiteks on rida ülikooli eri riikides psühholoogikoolituse jaoks välja töötanud probleemipõhise õppe (*Problem Based Learning*, PBL), kus programmi algusest peale on korraldatud tsüklitena teooria-meetod-rakendus integreeritud plokid. Õppekava mudel eeldab vaid, et sellise programmi läbinud üliõpilased on omandanud sama teadmiste, oskuste ja pädevuse taseme. Uuenduslikud lahendused kutseala väljakujundamisel on teretulnud. Käesolev ettepanek on neutraalne õppeprogrammi korralduse ja järjestamise osas.

Järgmiseks, käesolevad nõuded peavad olema täidetud mõlemal juhul, nii nendes riiklikes haridussüsteemides, mis kasutavad diferentseerimata õppekavasid kui nendes, mis on diferentseeritud; nii nendes, kus õppekavas on teooria ja praktika integreeritud (nt integreeritud kutseõpe, probleemipõhine õpe) kui nendes, kus need on eraldi. Tuleb märkida, et magistrit või sellele vastavat kraadi, mis saadakse pärast 5-aastast õpet (300 ECTS), tuleb pidada psühholoogina töötamise aluskvalifikatsiooniks ja enne kui isikut saab lugeda pädevaks iseseisvalt praktiseerima, peab alusõppele järgnema juhendatud praktika. Spetsialiseerunud praktiseerimine kindlas psühholoogiavaldkonnas nõuab üldjuhul kvalifikatsioonijärgset väljaõpet sellistes valdkondades nagu tervisepsühholoogia, kliiniline psühholoogia, tööpsühholoogia, organisatsiooni- ja personalipsühholoogia, töö- ja tervisepsühholoogia, hariduspsühholoogia, lapsepsühholoogia jm, milleks võib välja anda spetsialisti nimetusi.

Käesolev lisa esitab kahe faasi sisu kirjeldused ja minimaalsed nõuded psühholoogide kutsehariduse jaoks. Kolmas faas on kirjeldatud käesoleva dokumendi lisa V.

Õppekava sisu kirjeldus

Esimene faas

Tüüpiliselt on esimene faas pühendatud sellele, et üliõpilased õpiksid orienteeruma psühholoogia eri valdkondades, aga selles võib olla ka psühholoogiaga seotud aineid. See annab baasteadmised kõikide psühholoogia spetsialiseerumiste, olulisemate teooriate ja tehnikate kohta. See tutvustab psühholoogide oskusi ja psühholoogia põhinemist teaduslikel uurimustel. See ei anna mingit kutsekvalifikatsiooni psühholoogias ega taga pädevust psühholoogina töötamiseks. Kuigi esimese faasi võib läbida 3-aastases õppekavas, nagu bakalaureuseõpe, võib seda teha ka pikema perioodi jooksul ja seda võib integreerida ka nende teadmiste, oskuste ja arusaamade õpetamisega, mis on vajalikud psühholoogi kutsetegevuseks. Esimese faasi õppekava põhineb üldjoontes 2001. aastal kokku lepitud *EuroPsyT – raamid psühholoogide hariduse ja väljaõppe jaoks Euroopas* raamidel. Selle eelmise projekti käik näitas, et ühine arusaam, mida peab psühholoogia alusharidus sisaldama, on Euroopa riikides laialt levinud. See raamistus ehk üldvisand (esitatud tabelis 1) põhineb psühholoogia teadmistel ja arusaamadel üksikisikutest, gruppidest ja ühiskonnast/süsteemidest. See eristab psühholoogia teadmisi ja oskusi kui seletavat teadust, mille eesmärk on inimeste käitumisest arusaamine ning kui tehnoloogilist teadust, mille eesmärk on sekkuda nii, et saaksid võimalikuks inimeste käitumise tõhusad muutused. Mõlemat tüüpi teadusel on nii fundamentaalsed kui rakenduslikud küljed (üldteooriad vs rakendused diagnoosis ja sekkumises).

Tabel 1. Esimene faas

Sisu tüüp/ Eesmärgid	Üksikisikud	Grupid	Süsteemid/ Ühiskond
Orientatsioon <i>Teadmised</i>	Psühholoogia meetodid Psühholoogia ajalugu Ülevaade psühholoogia valdkondadest ja elukutsetest		
Seletavad teooriad <i>Teadmised</i>	Üldpsühholoogia Neuropsühholoogia Psühhobioloogia Kognitiivne psühholoogia Diferentsiaalpsühholoogia Sotsiaalpsühholoogia Arengupsühholoogia Isiksusepsühholoogia Töö- ja organisatsioonipsühholoogia Kliiniline ja tervisepsühholoogia Hariduspsühholoogia		

	Psühhopatoloogia
Tehnoloogilised teooriad <i>Teadmised</i>	Andmete- ja testiteooria Küsimustiketeooria Hindamise teooria
Seletavad teooriad <i>Oskused</i>	Hindamisoskuste treening Intervjueerimisoskuste treening
Tehnoloogilised teooriad <i>Oskused</i>	Testide ja küsimustike konstrueerimise treening Grupisekkumiste treening
Metodoloogia <i>Teadmised</i>	Sissejuhatus meetoditesse: nt eksperimentaalsed meetodid Kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed meetodid
Metodoloogia <i>Oskused</i>	Eksperimentaalpraktikumid Metodoloogia ja statistika praktikumid Andmekogumise treening, kvalitatiivne analüüs
Eetika <i>Teadmised ja oskused</i>	Eetikakoodeksid ja kutse-eetika
Akadeemilised oskused <i>Oskused</i>	Infootsing/raamatukogu & bibliograafia alased oskused Artiklite kirjutamine ja lugemine, teadusuurimuste eetika
Mittepsühholoogilised teooriad <i>Teadmised</i>	Epistemoloogia. Filosoofia. Sotsioloogia. Antropoloogia.

Teine faas

Teise faasi programm valmistab üliõpilase ette iseseisvaks tööks kutselise psühholoogina. See õppekava osa võib olla kas diferentseerimata ja valmistada õpilasi ette järgnevas PhD õppeks või töötamiseks "üldpraktiseeriva" psühholoogina või olla diferentseeritud ja valmistada ette praktiseerima kindlas psühholoogia valdkonnas, nagu (i) kliiniline või tervisepsühholoogia, (ii) haridus- või koolipsühholoogia, (iii) töö- & organisatsioonipsühholoogia või (iv) muu ala. Esimesel juhul omandab üliõpilane lisateadmised teemadest, mida õpiti juba esimeses faasis, nagu kognitiivse korralduse teooriad, spetsiifilised emotsiooniteooriad, keerukamad isiksusetooriad. See tähendab valmistumist tulevaseks teadlasekarjääriks (PhD) või üldist ettevalmistust psühholoogina praktiseerimiseks. Teisel juhul omandab üliõpilane spetsiaalsed teadmised näiteks kliinilise hindamise teooriatest ja tehnikatest, hariduslike sekkumiste teooriad nagu näiteks käitumise modifikatsioon, töösoorituse teooriad, liiderluse teooriad või personalivaliku statistilised mudelid. Kuna kõik teadmised ja oskused põhinevad psühholoogial, on teises faasis aktsepteeritavad mõlemat tüüpi õppekavad. Teises faasis peab üliõpilane demonstreerima ka teadusuurimuste oskusi, ükskõik kas ta valmistub teadlase või praktiku

karjääriks. Üldlevinud arusaamade kohaselt peavad kutselised psühholoogid omandama teadusuuringute alase pädevuse nii selleks, et hinnata omaenda tööd ja sekkumisi kui ka selleks, et teadustööst ja teaduskirjandusest aru saada.

Järgnev tabel 2, mis visandab teise faasi raamid, esitab üksikisikute, gruppide ja ühiskonnaga seotud pädevuste struktuuri. See võtab teadmiseks, et psühholoogid võivad töötada üksikisiku, grupi või ühiskonna tasandil ja seetõttu peab nende ettevalmistus katma töö kõigil kolmel tasandil.

Tabel 2. Teine faas

Sisu tüüp/ Eesmärgid	Üksikisikud	Grupid	Ühiskond
Orientatsioon <i>Teadmised</i>	Orienteerumine kutsevaldkondades ja spetsialiseerumise võimalustes		
Seletavad teooriad <i>Teadmised</i>	Üldpsühholoogia ja/või füsioloogilise psühholoogia ja/või psühhobioloogia ja/või arengupsühholoogia ja/või isiksusepsühholoogia ja/või sotsiaalpsühholoogia seletavad teooriad, nt õppimisteooriad, kognitiivse korralduse teooria, keerukamad (<i>advanced</i>) isiksusetooriad.		
	Töö- ja organisatsioonipsühholoogia ja/või hariduspsühholoogia ja/või kliinilise psühholoogia ja/või teiste psühholoogia alamvaldkondade seletavad teooriad, nt töösoorituse teooriad, situatiivse kognitsiooni teooriad, liidrirolli teooriad, isiksusehäirete teooriad.		
Tehnoloogilised teooriad <i>Teadmised</i>	Üldpsühholoogia ja/või psühhobioloogia ja/või arengupsühholoogia ja/või isiksusepsühholoogia ja/või sotsiaalpsühholoogia tehnoloogilised teooriad, nt psühhomeetria teooria, EEG-uuringute teooria.		
	Töö- ja organisatsioonipsühholoogia ja/või hariduspsühholoogia ja/või kliinilise psühholoogia ja/või teiste psühholoogia alamvaldkondade tehnoloogilised teooriad, nt tööanalüüsi teooriad, õppimisvajaduste analüüs, nõustamise ja psühhoteraapia teooriad.		
Seletavad teooriad <i>Oskused</i>	Eeltoodud seletavate teooriate rakendamise oskused hindamisel uurimuste/laboritingimustes, nt EMG-mõõtmise treening, isiksuse hindamise treening.		
	Eeltoodud seletavate teooriate rakendamise oskused hindamisel rakenduslikes/välitingimustes, näiteks vigade analüüsi treening, õpivilumuste häirete hindamise treening		
Tehnoloogilised teooriad <i>Oskused</i>	Eeltoodud tehnoloogiliste teooriate rakendamise oskused sekkumisel uurimuste/laboritingimustes, nt testi konstrueerimise, õppimiseksperimendi kavandamise treeningud.		
	Eeltoodud tehnoloogiliste teooriate rakendamise oskused sekkumisel rakenduslikes/välitingimustes, nt soorituse hindamise süsteemi kavandamise, treeningusüsteemi kavandamise, raviplaani väljatöötamise,		

	psühhoteraapia treeningud
Metodoloogia <i>Teadmised</i>	Keerukamad uurimustekavad (<i>research design</i>) Põhi- ja keerukam multivariatiivne statistika, sh ANOVA Mitmese regressiooni analüüs, faktoranalüüs Kvalitatiivsed uurimustekavad, sh keerukamad intervjuerimised ja küsimustike kasutamine, kvalitatiivsed andmeanalüüsimeetodid
Metodoloogia <i>Oskused</i>	Eeltoodud meetodite ja tehnikate oskuste treening
Eetika <i>Teadmised ja oskused</i>	Eetiliste põhimõtete teadmine ja rakendamine Eetikapõhimõtete ja eetikakoodeksite kutsetöös rakendamise oskuste treening
Akadeemilised ja üldised kutseoskused <i>Oskused</i>	Raportite ja artiklite kirjutamise oskuste treening Professionaalsete intervjuerimise oskuste jms. treening
Mittepsühholoogilised teooriad <i>Teadmised</i>	Teoreetilised ja praktilised kursused kutsetegevuse jaoks olulistes teistes ainetes, nt meditsiini, juura, äri, majanduse jms alal.
<i>Teaduslik põhipädevus</i>	TEADUSPROJEKT (UURIMUS) <i>RESEARCH PROJECT (THESIS)</i>
<i>Kutsealane põhipädevus</i>	INTERNATUUR (STAŽEERIMINE)

Internatuur (stažeerimine)

Internatuuri (mõnes Euroopa riigis ka stažeerimiseks nimetatud) eesmärk on anda sissejuhatav professionaalne treening, et üliõpilased saaksid:

- integreerida teoreetilise ja praktilise teadmise,
- õppida psühholoogilise teadmise seotud protseduure,
- alustada juhendamise all praktiseerimist,
- reflekteerida ja arutada omaenda ja teiste tegevust,
- alustada töötamist koos oma eriala kolleegidega.

See treening toimub tavaliselt ülikooli õppekava teises pooles, kuid võib alata ka varem ja/või ulatuda väljapoole õppekava. Viimasel juhul peab olema määratletud ülikooli ja/või oma riigi

psühholoogide kutseorganisatsiooni ja/või asjassepuutuvate organite vahel ühine vastutus treeningu akrediteerimise eest. Kestus on normaalselt vähemalt 3 kuud (või 15 ECTS), olenevalt spetsiifilisest huvivaldkonnast.

Praktika tüüp internatuuriajal võib varieeruda ja sisaldada:

- psühholoogiliste tehnikate kasutamise vaatlemise tegelikes olukordades,
- põhitehnikate kasutamise juhendamise all,
- projektidest osavõtmise täpselt määratletud rollis,
- "juhtumite" analüüsi ja arutelu.

Koht, kus praktika aset leiab, on tavaliselt avalik või eraettevõtte või "sertifitseeritud" erafirma, mis:

- osutab teenuseid, mis on vastavuses õpilase haridusliku taustaga,
- on võimeline garanteerima, et suurema osa ajast on tööjuhendajaks kutseline psühholoog,
- on tunnustatud oma riigi psühholoogiaühingu ja/või akrediteeritud ülikooli poolt.

Näiteks võivad sellisteks asutusteks olla haigla või kliiniline asutus, erapraxis, koolid ja haridusasutused, ühiskondliku teenuse osutajad.

Internatuuri ei loeta juhendatud praktika osaks.

Teadusuurimused

Täieliku väljaõppe ja treeningu läbinud üliõpilastelt oodatakse, et nad on endal välja arendanud mõningase põhipädevuse teaduslike oskuste alal ja on läbi viinud väikese uurimusprojekti. See võib olla läbi viidud ülikooli laboratooriumis või väliolukorras ja kasutanud eksperimentaalset lähenemist või loomulikumaid lähenemisi, nagu kvasi-eksperimentaalne uurimus, juhtumiuurimus, intervjuu või küsimustike abil läbi viidud uurimused. Üliõpilasi tutvustatakse psühholoogiliste uurimuste olemuse ja eetika probleemidega ja põhiliste meetoditega, mida psühholoogid kasutavad. See tegevus võtab ligikaudu 3-6 kuule vastava aja (st 15-30 ECTS).

Kolmas faas (juhendatud praktika aasta)

Psühholoogide kutsehariduse kolmas faas koosneb juhendatud praktiseerimisest kindlas kutselise psühholoogia valdkonnas. Seda võib lugeda kutsealaseks väliõppuseks eesmärgiga:

- valmistuda iseseisvaks praktiseerimiseks litsentseeritud (või

sellele vastava) psühholoogina

- töötada välja kutselise psühholoogi töörollid omaenda unikaalse väljaõppe ja isiksuse baasil
- tugevdada teoreetilise ja praktilise teadmise integratsiooni.

See väljaõpe toimub sagedasti täielikult või osaliselt pärast teise faasi lõpetamist ja sageli pärast ülikoolist lahkumist. Sellegipoolest võib see olla ka ülikooliõpingute osa, näiteks kuueaastased integreeritud kursused, kus ülikool korraldab juhendatud praktika kursuse osana ja mis toimub kuueaastase õppe raames. Selle kestus on 12 kuud või sellele vastav hulk ainepunkte (60 ECTS).

Praktika seisneb pool-iseseisvas töös psühholoogina tööjuhendamise all kutseliste kolleegide keskkonnas. Seda väljaõppe vormi peetakse otsustavaks psühholoogi kutsekvalifikatsiooni omandamisel, kuna esimese ja teise faasi käigus omandatud teadmiste ja oskuste rakendamine kutsealases keskkonnas on psühholoogi pädevuste arenemise eelduseks. Lõpetanud, kes on läbinud esimese ja teise faasi, kuid ilma juhendatud praktika perioodita, ei saa pidada kvalifitseerunuks iseseisvalt psühholoogina töötama.

Juhendatud praktika leiab tavaliselt aset asutuses või "sertifitseeritud" erafirmas, mis:

- osutab teenuseid, mis on vastavuses õpilase haridusliku taustaga,
- on võimeline garanteerima, et suurema osa ajast on tööjuhendajaks kutseline psühholoog,
- tavaliselt on tunnustatud oma riigi organi poolt, kes reguleerib kutsealale sisenemist.

Näiteks võivad sellisteks asutusteks olla haigla või kliiniline asutus, erapraksis, koolid ja haridusasutused, ühiskondliku teenuse osutajad.

Haridus- ja väljaõppeprogrammide esitatavad miinumunõuded

See osa kirjeldab psühholoogia õppekva minimaalse mahu ja sisu. Nõuded on esitatud alljärgnevalt täpsustatud sisukategooriates ja ECTS ühikutes (ECTS = *European Credit Transfer System*). 1 ECTS on võrdne üliõpilase 25 aktiivse õppetunniga (st õppekoormus) ja 60 ECTS loetakse üheks aastaks.

Hariduse ja väljaõppe kogupikkus

Õppekava kestus peab olema vähemalt 5 aastat (300 ECTS); see võib olla jaotatud kaheks osaks: 180 ECTS 1. faasis ja 120 ECTS 2. faasis (mis on kooskõlas Bologna "3+2" bakalaureuse ja magistri struktuuriga), kuigi ülikoolid ja riigid erinevad oma haridussüsteemi struktuuri poolest.

Kolmanda faasi (juhendatud praktika) kestus peab olema vähemalt 1 aasta (60 ECTS) või sellega võrdne maht. Seega tuleb kokku 6 aastat ehk 360 ECTS õpinguid.

Õppekava koostis

Akadeemiline õppekava peab katma kõik õppekava komponendid, mis on esitatud tabelites 1 ja 2. Sellegipoolest võib olla erinevusi selles, millistele õpingute valdkondadele ja/või õpiesmärkidele on rohkem rõhku pandud. Tabel 3 kirjeldab, mis piirides õppekava koostis varieeruda võib. Piirid annavad operatsioonalselt sõnastatud paindliku definitsiooni Euroopa psühholoogia "ühise tuuma" jaoks.

Nõudeid tuleb mõista alljärgnevalt:

1. Suurim osa 1. faasist tuleb pühendada psühholoogia teoreetilistele kursustele ja oskuste treeningule; sellegipoolest tuleb mingi osa reserveerida mitte-psühholoogilistele teooriatele ja metodoloogiale (nt. filosoofia või sotsioloogia), mida tavaliselt psühholoogia õppimisel olulisteks peetakse. Soovitatav on, et teoreetiliste kursuste ja oskuste treenimise pluss erialas orienteerumise ja akadeemiliste oskuste maht oleks 125 ja 135 ECTS vahel (2 aasta jooksul). Teoreetiliste kursuste ja oskuste treeningu suurim osa peab olema pühendatud individuaalsele käitumisele. Inimeste käitumine gruppides ja ühiskonnas peab kumbki saama kaetud vähemalt 20 ECTS mahus.
2. Metodoloogiat peab olema vähemalt 30 ECTS, mitte-psühholoogilisi teooriaid 15 ja 25 ECTS vahel. Kokku peab nende õppekava osade maht olema 45-55 ECTS.
3. Teise faasi raames peab umbes 60 ECTS (1 aasta) olema kulutatud teoreetilistele kursustele, seminaridele, praktilistele ülesannetele jne. Õppekava peab olema tasakaalus, et tagada piisav tähelepanu üksikisikute, gruppide ja ühiskonna uurimisele.
4. 15-30 ECTS peab olema pühendatud internatuurile (štafleerimisele) ja 15-30 ECTS uurimusprojektile või -tööle. Need kaks tegevust peavad katma maksimaalselt 60 ECTS (1 aasta)
5. Vähemalt 60 ECTS (1 aasta) peab veetma juhendatud praktilikal.
6. Uurimust või dissertatsiooni ei peeta esimese faasi jaoks kohustuslikuks, kuna bakalaureusekraadi ei loeta iseseisvat praktiseerimist lubavaks kvalifikatsiooniks. Uurimusel põhinev töö on aga nõutav teises faasis ja võtab sageli magistritöö või -dissertatsiooni vormi.

Tabel 3. Iseseisva kutsepsühholoogina töötamiseks nõutav haridusmiinimum (ECTS-des)

Faas	Komponent	Üksikisik	Grupp	Ühiskond	Kokku
------	-----------	-----------	-------	----------	-------

1. faas: (bakalaureus või sellele vastav)	Orienteerumine aines				
	Teoreetilised kursused ja praktilised harjutused	Min 60	Min 20	Min 20	Min 125
	Akadeemilised oskused	Akadeemiliste oskuste treening on kohustuslik osa			
	Metodoloogia	Min 30			Min 45
	Mitte-psühholoogilised teooriad	Min 15			
					Kokku 180
2. faas: (magister või sellele vastav)	Teoreetilised kursused, seminarid, ülesanded jne.				Min 60
	Internatuur/staflerimine/ töökohal	Min 15-30			Min 30
	Uurimusprojekt/ töö	Min 15-30			
					Kokku 120
3. faas	Juhendatud praktika	Min 60			Kokku 60
					Kokku 360

Lisa III. Pädevused ja pädevusprofiilid

Psühholoogide pädevused

Kutselise psühholoogina töötamise üldeesmärk on arendada ja rakendada psühholoogia põhimõtteid, teadmisi, mudeleid ja meetodeid eetilisel ja teaduslikul viisil selleks, et edendada (*promote*) üksikisikute, gruppide, organisatsioonide ja ühiskonna arengut, heaolu ja tõhusust.

Käesolev lisa defineerib peamised pädevused, mis kutseline psühholoog peab välja arendama ja demonstreerima, enne kui tal lubatakse iseseisvalt töötada. Need pädevused on seotud protsessidega, mille kaudu psühholoogid oma klientidele teenuseid osutavad.

Pädevuste põhigruppe on kaks: (i) need, mis on seotud psühholoogina töötamise protsessi psühholoogilise sisuga (põhipädevused) (*primary competences*) ja (ii) need, mis võimaldavad töötajal oma teenuseid tõhusalt osutada (tugipädevused) (*enabling competences*). Põhipädevused on psühholoogikutsele ainuomased nende töö sisu ja töö sooritamiseks vajalike teadmiste ja oskuste poolest. Tugipädevused on teiste kutsete ja teenuseosutajatega ühised. Nii põhi- kui tugipädevused on mõlemad olulised, et teenuseid professionaalsel tasemel osutada.

Pädevused esitavad mitmesuguste rollide kirjeldused, mida psühholoogid täidavad. Neid rolle täidetakse ühes või mitmes töövaldkonnas ja mitmesugust tüüpi klientidega. Pädevuste aluseks on teadmised, arusaamine ja oskused, mida eetilisel kohaldatakse ja kasutatakse. Pädev töötaja on võimeline ilmutama mitte üksnes vajalikke oskusi, vaid ka selliseid hoiakuid, mille alusel oma kutsetööd õigesti teha. Hoiakud on eriti tähtsad, kuna nad defineerivad psühholoogikutse unikaalse iseloomu. Kuigi osa teadmistest ja oskustest on üldrakendatavad, oleneb väga palju ka valdkonnast. Seetõttu ei saa psühholoogi, kes on demonstreerinud oma pädevust ühes kutsevaldkonnas üht tüüpi klientidega, lugeda sama pädevaks ka teistes kutsevaldkondades või teiste kliendigruppidega.

Igal *EuroPsy* tunnistuse omanikul saab olema profiil, mis näitab ära kutsevaldkonnad, milles ta on tõendanud oma pädevust iseseisvalt töötama, alates päevast, mil *EuroPsy* on välja antud.

Eristatakse nelja suuremat kutsevaldkonda:

- kliiniline ja tervisepsühholoogia
- hariduspsühholoogia
- töö- ja organisatsioonipsühholoogia
- muud

Et kirjeldada töötamiseks nõutavat pädevust, peetakse kutsevaldkondade nii üldist jaotust piisavaks. Nende kutsetegevuste jaoks, mida ei saa paigutada ühessegi kolmest kategooriast, on loodud neljas nimetusega "muud" ja selle kasutamisel tuleb ära näidata spetsiifiline kutsevaldkond (nt. kohtu-, spordi-, liiklus- vms. psühholoogia)

Eeltoodud pädevuste kirjeldused on kavas hoida nii üldised, et need oleksid kohaldatavad enamusele või kõigile psühholoogide kutsetöö vormidele, kuigi neid kasutatakse erinevates kutsevaldkondades spetsiifilisel viisil.

Põhipädevused

On 20 põhipädevust, mida peab suutma demonstreerida iga psühholoog; need saab rühmitada kuude funktsionaalsesse kategooriasse, mis on seotud vastavate kutsetegevustega. Need funktsioonid on:

- A. eesmärkide määramine (*goal specification*)
- B. hindamine (*assessment*)
- C. arendamine (*development*)
- D. sekkumine (*intervention*)
- E. sekkumiste hindamine (*evaluation*)
- F. teavitamine (*communication*)

Tabel 4. Psühholoogide põhipädevused

Põhipädevused	Kirjeldus
A. Eesmärkide määratlemine	Suhtleb kliendiga, et määratleda osutatava teenuse või sekkumise eesmärk.
1. Vajaduste analüüs	Kogub infot kliendi vajaduste kohta, kasutades selleks kohaseid meetodeid, selgitab ja analüüsib vajadusi niikaua, kui saab võimalikuks mõtteka edasise tegevuse planeerimine.
2. Eesmärkide püstitamine	Soovitab eesmärke ja räägib kliendiga läbi, et püstitada vastuvõetavad ja teostatavad eesmärgid, ühtlasi täpsustades kriteeriumid eesmärkide täitmise hindamiseks.
B. Hindamine	Üksikisikute, gruppide, organisatsioonide ja situatsioonide oluliste tunnuste väljaselgitamine sobivate meetodite abil.
3. Individuaalne hindamine	Viib läbi nõutava teenuse osutamiseks vajalikke individuaalseid hindamisi intervjuude, testide ja vaatluste abil.
4. Grupihindamine	Viib läbi nõutava teenuse osutamiseks vajalikke gruppide hindamisi intervjuude, testide ja vaatluste abil.
5. Organisatsiooni hindamine	Viib läbi nõutava teenuse osutamiseks vajalikke organisatsioonide hindamisi intervjuude, küsimustike ja teiste meetodite ja tehnikate abil.
6. Situatsiooni hindamine	Viib läbi nõutava teenuse osutamiseks vajalikke hindamisi intervjuude, küsimustike ning teiste meetodite ja tehnikate abil, mis sobivad situatsioonide uurimiseks.
C. Arendamine	Psühholoogide klientidele vajalike sekkumiste, teenuste või toodete väljatöötamine psühholoogia teooriate ja meetodite põhjal.
7. Teenuse või toote määratlemine ja nõuete analüüs	Määratleb teenuse või toote eesmärgi, sedastab olulised asjaosalised, analüüsib nõudeid ja piiranguid ja koostab teenuse või toote täpsustused vastavalt tingimustele, milles seda teenust või toodet kasutama hakatakse.
8. Teenuse või toote kavandamine	Kavandab või kohandab teenuse või toote vastavalt nõuetele ja piirangutele, võttes arvesse tingimusi, milles teenust või toodet kasutama hakatakse.
9. Teenuse või toote testimine	Testib teenust või toodet ja hindab selle rakendatavust, reliaablust, valiidsust ja teisi omadusi, võttes arvesse tingimusi, milles teenust või toodet kasutama hakatakse.

10. Teenuse või toote hindamine	Hindab teenust või toodet tema kasulikkuse, kliendi rahulolu, kasutajasõbralikkuse, hinna ja teiste aspektide seisukohalt, mis on olulised tingimustes, kus teenust või toodet kasutama hakatakse.
D. Sekkumine	Hindamis- ja arendustegevuse tulemuste põhjal sedastab, valmistab ette ja viib läbi sekkumised, mis sobivad püstitatud eesmärkide saavutamiseks.
11. Sekkumise planeerimine	Töötab välja sekkumise plaani, mis sobib nõutava teenuse osutamiseks vajalike püstitatud eesmärkide saavutamiseks.
12. Vahetu isikule suunatud sekkumine	Vastavalt sekkumise plaanile rakendab nõutava teenuse osutamiseks vajalikke sekkumismeetodeid, mis vahetult mõjuvad ühele või mitmele isikule.
13. Vahetu situatsioonile suunatud sekkumine	Vastavalt sekkumise plaanile rakendab nõutava teenuse osutamiseks vajalikke sekkumismeetodeid, mis vahetult mõjuvad situatsiooni valitud aspektidele.
14. Kaudne sekkumine	Rakendab nõutava teenuse osutamiseks vajalikke sekkumismeetodeid, mis võimaldavad isikutel, gruppidel või organisatsioonidel õppida ja ise vastu võtta enda huvidest lähtuvaid otsuseid.
15. Teenuse või toote kasutuselevõtmine	Tutvustab teenuseid või tooteid ja propageerib nende õiget kasutamist klientide või teiste psühholoogide seas.
E. Sekkumiste hindamine	Sekkumiste adekvaatsuse kindlakstegemine selles mõttes, kas need on kooskõlas sekkumise plaani ja eesmärkidega.
16. Sekkumise hindamise planeerimine	Kavandab nõutava teenuse osutamiseks vajaliku sekkumise hindamise plaani, sealhulgas sekkumise plaanist ja eesmärkidest tuletatud hindamiskriteeriumid.
17. Sekkumise mõõtmine	Valib ja kasutab mõõtmistehnikaid, mis nõutava teenuse osutamiseks vajaliku sekkumise hindamise plaanile sobivad.
18. Sekkumise hindamise analüüs	Viib läbi analüüsid vastavalt hindamisplaanile ja teeb järeldused nõutava teenuse osutamiseks vajaliku sekkumise efektiivsuse kohta.
F. Teavitamine	Klientide teavitamine nende vajadustele ja ootustele sobival viisil.
19. Tagasiside andmine	Annab klientidele nõutava teenuse osutamiseks vajalikku tagasisidet, kasutades sobivaid suulisi ja/või audiovisuaalseid vahendeid.
20. Raportite kirjutamine	Kirjutab nõutava teenuse osutamiseks vajalikke raporteid, et informeerida kliente hinnangute, teenuse või toote arendamise, sekkumiste ja/või nende hindamise tulemustest.

Psühholoog peab omandama kõik need pädevused sedavõrd, kui need on antud kutsevaldkonnas rakendatavad. Et saada *EuroPsy*, peab pädevus olema selline, et psühholoogilt on alust oodata kõigi nende kuue põhifunktsiooni adekvaatset ja iseseisvat sooritamist.

Tugipädevused

On kaheksa tugipädevust, mis on seotud kutsetegevusega üldse ja mida praktiseeriv psühholoog peab lisaks põhipädevustele demonstreerima.

Et saada *EuroPsy*, peab psühholoog omandama kõik need tugipädevused, mis on antud kutsevaldkonnas rakendatavad.

Tabel 5. Psühholoogide tugipädevused

Tugipädevused	Definitsioon
1. Professionaalne strateegia	Esitatud probleemi(de) jaoks kohase strateegia valik, mis põhineb professionaalse situatsiooni ja omaenda põhipädevuste tajumisel.
2. Jätkuv professionaalne areng	Oma põhi- ja tugipädevuste, teadmiste ja oskuste värskendamine ja arendamine vastavalt eriala arengule ja psühholoogitöö standardite ja nõuete, riiklike ja üle-euroopaliste regulatsioonide muutumisele.
3. Professionaalsed suhted	Teiste professionaalidega, samuti ka asjassepuutuvate organisatsioonidega suhete loomine ja säilitamine.
4. Teadus- ja arendustegevus	Uute sekkumiste, teenuste ja toodete väljatöötamine, millel on potentsiaali täita olemasolevate ja tulevaste klientide vajadusi ning kutsetegevuse või ettevõtluse uute vormide loomine.
5. Turundus ja müük	Uute toodete ja teenuste toomine olemasolevate või potentsiaalsete klientide tähelepanu fookusesse, klientidega kontakteerumine, äripakkumiste tegemine, teenuste müük, müügijärgsete teenuste pakkumine.
6. Kliendisuhetd <i>Account management</i>	(Tulevaste) klientidega suhete loomine ja säilitamine, klientide vajaduste ja rahuolu seire, kutsetegevuse või ettevõtluse laiendamise võimaluste sedastamine.
7. Praksise haldamine	Teenuste osutamiseks vajaliku praksise kavandamine ja haldamine, olgu see väikeettevõtlus või osa suuremast era- või avalikust organisatsioonist, sealhulgas finantsid, personalitöö ja töökorraldus, töötajate juhtimine.
8. Kvaliteedi tagamine	Kvaliteedi tagamise süsteemi loomine ja säilitamine kogu praksise kui terviku jaoks.
9. Enesepeegeldus	Kriitiline enesepeegeldus nii oma praktiseerimise kui pädevuse kohta on professionaalse pädevuse võtmetunnus.

Pädevuste arendamisel ja hindamisel tuleb arvesse võtta fakti, et pakutavate teenuste tegelik sisu on erinev ja oleneb praktiseerimise valdkonnast. See tuleneb vahetult asjaolust, et psühholoogid täidavad ühiskonnas erinevaid rolle ja tegelevad erinevat tüüpi klientide, probleemide, meetoditega jne. Nagu eelpool nimetatud, eristatakse *EuroPsy* jaoks nelja erinevat kutsevaldkonda:

-
- kliiniline ja tervisepsühholoogia
 - hariduspsühholoogia
 - töö- ja organisatsioonipsühholoogia
 - muud
-

Neljandat üldkategoriat (muud) kasutatakse teiste spetsiifilisemate valdkondade jaoks, mis nendesse üldkategoriatesse ei kuulu.

EuroPsy profileerimise protseduurid

Hindamiskategooriad

Tööjuhendajad annavad kokkuvõtlikud hinnangud psühholoogide saavutustele vastavalt reeglitele ja traditsioonidele, mis vastava riigi ja/või elukutse kontekstis välja on kujunenud. Kasutatakse olemasolevaid hinnanguid või täiendatakse neid ülalnimetatud põhipädevuste hinnangutega. On soovitatav, et hinnang eristaks järgmisi pädevustasemeid.

1	2	3	4
Põhiteadmised ja oskused on olemas, kuid pädevus on puudulikult arenenud	Pädev ülesandeid sooritama, kuid vajab juhendamist ja järelvalvet	Pädev sooritama põhiülesandeid ilma juhendamise või järelvalveta	Pädev sooritama keerukaid ülesandeid ilma juhendamise või järelvalveta

Kõige olulisem piir, mille hindaja peab tõmbama, on 2. ja 3. taseme vahel. Tööjuhendamise perioodi lõpus peavad olulised pädevused olema 3. või 4. tasemel, et võimaldada isikul iseseisvalt töötada ühes või mitmes valdkonnas, ühe või mitme kliendigrupiga. Euroopa Tunnistusekomitee annab välja hindamise juhtnöörid.

EuroPsy andmine peab põhinema kokkuvõtlikul (*synoptic*) hinnangul psühholoogi võimele integreerida teadmised, oskused ja pädevused oma kliendile professionaalse teenuse osutamise ühtsesse protsessi, pidades ühtlasi silmas ka eetilisi põhimõtteid.

Lõpphinnangus peab tööjuhendaja summeerima kõik talle kättesaadava informatsiooni ja

näitama temale teadaolevate tõendite põhjal, et kandidaadilt võib oodata kuue põhirolli (ja nende alla rühmitatud 20 pädevuse) adekvaatset ja iseseisvat sooritamist. Tööjuhendaja otsus peab olema väljendatud vormis: špädevõ või šei ole veel pädevõ. Kandidaat peab esitama tööjuhendajale teda rahuldavad tõendid kõigi kuue põhipädevuse, samuti ka tugipädevuste kogumi kohta.

Hinnangu tulemused võetakse kokku tabelina, nagu allpool näidatud.

<i>Kutsevaldkond</i>	kliiniline & tervis	haridus	töö & organisatsioon	muu(täpsusta)
<i>Pädevused</i>				
A. eesmärkide püstitamine	✓			
B. hindamine	✓	✓	✓	
C. arendamine	✓			
D. sekkumine	✓			
E. sekkumiste hindamine	✓		✓	
F. teavitamine	✓		✓	
Tugipädevused	✓		✓	

See psühholoog on pädev põhiliselt tervise- ja kliinilises psühholoogias ja tema pädevused on tõendatud tööjuhendaja poolt. See tähendab, et ta on pädev töötama kliinilise psühholoogia alal. Sellegipoolest on tal hindamise pädevus ka hariduse ja organisatsioonipsühholoogia alal ja mõned lisapädevused töö- ja organisatsioonipsühholoogias. Neile viimastele võib ta üles ehitada edasise täieliku pädevuse ka selles valdkonnas.

Lisa IV. EuroPsy tunnistuse ja taotluse vorm

EuroPsy tunnistuse ja taotluse vormid annab põhjana EFPA, et tagada võrreldavus ja ühtne stiil ja info kõigis riikides, kus *EuroPsy* välja antakse.

Tunnistus toob ära alljärgneva info:

EuroPsy

Euroopa psühholoogitunnistus

tõendab, et

tegevus- (kodune/töökoha) aadress

on näidanud nõutavaid teaduslikke teadmisi ja kutsepädevusi ja nõustunud täitma Euroopa Psühholoogiaassotsiatsioonide Föderatsiooni (EFPA) Eetika Metakoodeksis püstitatud professionaalse käitumise reegleid ja andnud vande käituda vastavalt selle maa psühholoogide eetikakoodeksile, kus ta praktiseerib, millega ta

vastab nõuetele, mida nimetatakse

Registreeritud EuroPsy psühholoog

ja on seega loetud kvalifitseerituks iseseisvalt psühholoogina töötama selles kutsevaldkonnas (nendes valdkondades), mis on ära toodud *EuroPsy* Registris ja käesoleval dokumendil, Euroopa mistahes riigis, mille EFPA liikmesassotsiatsioon on tunnustanud EFPA *EuroPsy* reegleid, tingimusel, et asjassepuutuvas riigis ei ole oma riiklikke piiranguid.

Meie, allakirjutanud, oleme jõudnud veendumusele, et nimetatud tõendid vastavad EFPA *EuroPsy* reeglitele, mis on *EuroPsy* tunnistuse väljaandmiseks kehtestatud ja EFPA poolt heaks kiidetud (kuupäev).

EuroPsy tunnistus kehtib kuni (kuupäev)

Täpsustatud valdkond: ...

.....

.....

Kohaliku Tunnistusekomitee esimees

Kohaliku Tunnistusekomitee liige

Tunnistusel **registreeritavad andmed**, mis kantakse Registrisse, on:

1. Nimi

2. Tegevus- (kodune/ töökoha) aadress

3. Ülikooliharidus psühholoogias
täpsustada:

Ajavahemik

Kraadi nimetus

Ülikooli nimi

Riik

4. Riik, kus praktiseeritakse

5. Tegevusvaldkond (*täpsustada: kliiniline/tervise, haridus, töö & organisatsiooni, muu*)

6. Kohaliku tunnistusekomitee poolse kinnituse kuupäev ja koht

7. Kohalik registreerimisnumber

Taotlusvormil tuleb ära tuua järgmine info:

1. Nimi

2. Tegevus- (töökoha/kodune) aadress

3. e-post

4. Ülikooliharidus psühholoogias (loetleda akadeemilised kraadid, ülikooliõpingute alguse ja lõpu kuupäevad, kutsevaldkond ja riik, kus kraad välja anti)

Ajavahemik	Kraadi nimetus	Kutsevaldkond	Ülikool	Riik

5. Juhendatud praktika

Vormikohaselt tunnustatud praktika, mille maht vastab ühe aasta täiskohaga tööle (palun tooge ära juhendatud praktika üksikasjad, kuupäevad ja kutsevaldkond (valdkonnad), milles see toimus; palun esitage tõendus vastavusest vähemalt ühe aasta töö mahule. Loetlege ainult need tegevused, mis on vormikohaselt tunnustatud kui juhendatud praktika.)

Ajavahemik	Tööjuhendaja nimi	Kutsevaldkond

6. Erialane kogemus iseseisvalt töötava psühholoogina

Iseseisvalt psühholoogina töötamise ajalugu, mis vastab vähemalt ... (rakendatakse ainult nendele taotlejatele, kes enne ... on litsentseeritud iseseisvalt psühholoogina töötama oma riigi vastava organi poolt, mida Euroopa Tunnistusekomitee tunnustab)

Ajavahemik	Tööandja	Kutsevaldkond

7. Kutsevaldkond (valdkonnad),

milles taotleja on pädev iseseisvalt psühholoogina töötama

Kliiniline/tervise

Töö & organisatsiooni

Haridus

Muu (täpsustage valdkond)

8. Nõusolek registreerimise üksikasjade avaldamiseks

Taotleja on nõus, et tema nimi ja tegevusaadress tuuakse ära Registris ja Tunnistusel.
EuroPsy uuendamise taotlusvormil tuleb ära tuua järgmine info:

1. *Nimi*

2. *Töökoha/kodune aadress*

3. *e-post*

4. *Töökogemus* (vähemalt 400 tundi viimase 5 aasta jooksul)

(esitada struktureeritud CV vormis, kus on ära toodud ajavahemik, töökoht, ametirollid, näiteid tulemustest või saavutustest)

5. *Isiklik erialane areng* (vähemalt 80 tundi, millest 40 tunni kohta on esitatud tõendid; kokku 80 tundi = 100%)

(tegevuste hulka võivad kuuluda järgmised)

a) tõendatud osavõtt akrediteeritud kursustest ja töötubadest, mille eesmärk on erialane areng (60%);

b) uute spetsiaalsete oskuste arendamine oma töö käigus (20%);

c) tõendatud osavõtt kovisioonikoosolekutest (20%);

d) tõendatud tööjuhendamine tingimusel, et see juhendamine on vormikohaselt tunnustatud (20%);

e) tõendatud osavõtt erialastest või teaduslikest konverentsidest (20%);

f) teadusuuringute ja/või erialastel teemadel publitseeringute (kaas)autorlus ja/või toimetamine (30%);

g) ettekanded erialasele auditooriumile (20%);

h) psühholoogiaajakirjade ja -raamatute toimetamine (20%).

i) *EuroPsy* pikendamise jaoks ei tohi kolme viimase kategooria summa ületada 60%.

Lisa V. Juhendatud praktika.

Juhendatud praktika

EuroPsy tunnistuse jaoks on vaja läbida ühe aasta pikkune (täistööajaga praktikal olles) või sellega võrdses mahus (osalise tööajaga praktikal olles) juhendatud praktika. Nimetatud praktika võimaldab psühholoog-praktikandil tegelikus töös rakendada teadmisi, oskusi ja tõekspidamisi, mis ta on omandanud ülikooliõpingute ja teiste erialaste kogemuste käigus. Samuti võimaldab praktika värskel ülikoolilõpetanul arendada eneseteadlikkust, oma tegevuse üle järelemõtlemise oskust, isiklikku terviklikkust, eetilist kompetentsust ja tugevust, mida on vaja selleks, et pädevalt ja vastutustundlikult psühholoogina tegutseda. Selle praktika-aasta jooksul puutub värske psühholoog kokku eetiliste küsimuste ja dilemmadega ning saab tuge aruteludest ja juhendamisest selleks, et välja arendada eetilise tegutsemise oskus. Ja lõpuks, juhendatud praktika võimaldab psühholoogial kui kutsealal tagada kvalifitseeritud psühholoogide kvaliteeti ja pädevust, kuna praktikant peab esitama tõendid iseseisvaks praktiseerimiseks vajaliku mitmekülgse pädevuse kohta ning juhendaja peab neid tõendeid kinnitama. Üheaastase juhendatud praktika mahuks arvestatakse umbes 1500 tundi.

Praktikandid

Praktikantideks nimetatakse neid, kes *EuroPsy* raames läbivad juhendatud praktikat. Nad töötavad silmast silma ehtsate klientidega ja ehtsas töökeskkonnas, kuid kvalifitseeritud psühholoogi juhendamise all.

Praktikandid võivad juhendatud praktikat läbida kas ülikooli vastava õppeprogrammi osana või töötades mõne litsentseeritud või registreeritud psühholoogi juhendamise all. Mõlemal juhul on praktika läbimiseks vaja sobiva kvalifikatsiooniga juhendajat.

Juhendatud praktika toimub tavaliselt psühholoogi kuue aasta pikkuse väljaõppe lõpus. See võib olla korraldatud ühe aasta pikkuse täistööajaga praktika vormis, mis järgneb viie aasta pikkusele õppele ülikoolis või see võib koosneda näiteks kuue kuu pikkusest, ülikooli poolt õpingute lõpuosas organiseeritud täistööajaga juhendatud praktikast, millele järgneb veel kuue kuu pikkune täistööajaga praktika pärast ülikooli õppeprogrammi läbimist. Juhendatud praktika võib koosneda ka mitmest täistööajaga juhendatud praktika perioodist ülikooliõpingute käigus (tavaliselt õpingute teises faasis), mis moodustavad kokku ühe aasta kuuest väljaõppeks kuluvast aastast.

Juhendaja

Juhendaja on psühholoog, kes on oma ametialal iseseisvalt tegutseva psühholoogi rollis täistööajaga töötanud vähemalt kaks aastat viimase kolme aasta jooksul (või kelle kogemus on

sellega võrdne) ning kes vastutab selle eest, et psühholoog-praktikant omandaks selles kutsevaldkonnas (*in that professional context*) tegutsemiseks vajaliku ametialase pädevuse ja annab omandatud pädevusele hinnangu. Juhendaja vastutab igapäevase õppimise toetamise ja praktikandi pädevuse hindamise eest ning julgustab teda tegutsema võimalikult iseseisvalt, arvestades olukorda ja praktikandi pädevust. Juhendaja peab olema kohaliku tunnistusekomitee või rahvusliku psühholoogia-assotsiatsiooni poolt tunnustatud isik. Tunnustamise vormiks on kas praktikakursuse akrediteerimine (ülikoolis toimuva praktika korral) või juhendajate individuaalne tunnustamine (ülikoolijärgse töökohal toimuva juhendamise korral). Nendes maades, kus on olemas kutsealane litsentseerimine või registreerimine, peab juhendaja olema litsentseeritud või registreeritud psühholoog. Juhendaja peab olema läbinud mõningase juhendamise-alase väljaõppe.

Juhendatud praktika kategooriad

Juhendatud praktika kvaliteedi põhinäitajaks on juhendaja pädevus. EFPA jälgib ja toetab juhendatud praktika eesootavat arengut Euroopas. Lähtuvalt juhendaja töökogemusest ja väljaõppest saab välja tuua erineva kvaliteediga juhendatud praktikat:

Tase 1. Juhendaja vastab *EuroPsy* kriteeriumidele. Lisaks on juhendajal vähemalt viie aasta pikkune täistööajaga töökogemus iseseisvalt tegutseva psühholoogi rollis (või sellega võrdne töökogemus). Nende viie aasta jooksul on ta osalenud asjaomase riikliku organi või rahvusliku psühholoogia-assotsiatsiooni poolt tunnustatud erioskuste treeningprogrammis (*specialist training programme*). Neli nendest viiest aastast on ta töötanud ühes kutsevaldkonnas (nt. tervise- ja kliiniline psühholoogia, hariduspsühholoogia, töö- ja organisatsioonipsühholoogia). Neist neljast aastast vähemalt kaks on teda ennast juhendanud samas kutsevaldkonnas tegutsev 1. taseme juhendaja. Ta on läbinud vähemalt kahe aasta pikkuse (osalise tööajaga) ametliku väljaõppe juhendamise alal. (See võib olla läbitud eelpool nimetatud viie aasta sees.) Juhendamise-alane väljaõpe sisaldab juhendamise juhendamist (nt. video- või helisalvestuste põhjal), konverentse juhendatud juhtumite kohta ning juhendamist puudutava teooria ja teadusuuringute lugemist.

Tase 2. Sama, mis tase 1, kuid ilma ametliku väljaõppeta juhendamise alal.

Tase 3. Juhendaja vastab *EuroPsy* kriteeriumidele. Pärast *EuroPsy* kriteeriumide täitmist on juhendaja vähemalt kaks aastat täistööajaga iseseisvalt töötanud (või on tal sellega võrdne töökogemus). Need kaks aastat on ta töötanud ühes kutsevaldkonnas (nt. tervise- ja kliiniline psühholoogia, hariduspsühholoogia, töö- ja organisatsioonipsühholoogia), osaledes asjaomase riikliku organi või rahvusliku psühholoogia-assotsiatsiooni poolt tunnustatud erioskuste treeningprogrammis (*specialist training programme*). Teda ennast on nende kahe aasta jooksul juhendanud 1. või 2. taseme juhendaja. Lisaks on juhendaja läbinud vähemalt ühe aasta pikkuse (osalise tööajaga) ametliku väljaõppe juhendamise alal. Juhendamise-alane väljaõpe sisaldab juhendamise juhendamist (nt. video- või helisalvestuste põhjal), konverentse

juhendatud juhtumite kohta ning juhendamist puudutava teooria ja teadusuuringute lugemist.
Tase 4. Sama, mis tase 3, kuid ilma ametliku väljaõppeta juhendamise alal.

Tase 5. Juhendaja vastab *EuroPsy* kriteeriumidele. Pärast *EuroPsy* kriteeriumide täitmist on juhendaja vähemalt kaks aastat täistööajaga iseseisvalt töötanud (või on tal sellega võrdne töökogemus). Need kaks aastat on ta töötanud ühes kutsevaldkonnas (nt. tervise- ja kliiniline psühholoogia, hariduspsühholoogia, töö- ja organisatsioonipsühholoogia).

Tase GP. Juhendaja omab *EuroPsy* tunnistust, mis on saadud vanaema-reegli kaudu. (Vt. artikkel 32.) GP-taset võib rakendada maades, kus pole juhendatud praktika traditsiooni ning maades, kus küll on juhendatud praktika traditsioon, kuid juhendaja ei vasta *EuroPsy* juhendamise standardile.

Tase D. Juhendaja ei vasta *EuroPsy* kriteeriumidele. Juhendaja ei vasta tingimustele, mis võimaldaksid tal saada *EuroPsy* tunnistust vanaema-reegli kaudu (Artikkel 32.) Juhendaja on psühholoog, kellel on vähemalt kahe aasta pikkune täistööajaga töökogemus iseseisvalt tegutseva psühholoogi rollis (või sellega võrdne töökogemus) selles kutsevaldkonnas, milles juhendamine toimub. Käesoleval ajal on juhendatud praktika tunnustamiseks vajalik vähemalt D-taseme juhendaja olemasolu.

Juhendajate valik ja väljaõpe

Juhendajaks on kogenud psühholoogid, kellel on aega ning kes on pühendunud ja pädevad selle ülesande sooritamiseks. Neis maades, kus juhendamise traditsioonid on hästi välja kujunenud, valitakse ja hinnatakse juhendajaid nende pädevuse alusel ning toetatakse nende väljaõpet. Kõik psühholoogid, kes soovivad tegeleda juhendamisega, peaksid tavapäraselt läbima väljaõppe juhendamise alal. On olemas mitmeid vastavat haridust ja väljaõpet pakkuvaid tegevusi ja programme, mis võimaldavad juhendajatel arendada praktikantide toetamiseks vajalikke pädevusi ja tundeerksust.

Väljaõpet pakuvad ülikoolid, rahvuslikud psühholoogia-assotsiatsioonid ning tulevikus ka prima praktika jagamiseks mõeldud ning EFPA-ga kooskõlastatud töötoad. Juhendamine võib lähtuda mitmest erinevast mudelist, mis väljendavad psühholoogitöö (*psychological practice*) erinevaid paradigmasid ja mitmekesisist filosoofilist tausta. Juhendajad vajavad oskusi, mis hõlmavad:

- toetavat ja aktiivset kuulamist,
- avatust ja positiivset suhtumist,
- läbimõeldud tegutsemist
(*reflective practice*),
- tagasiside andmist,
- toimetulekuoskust keeruliste
teemade ja tunnetega,

- seonduvat (*boundary issues and issues of power relations*)
- (*sharing ethical dilemmas*),
- piiride seadmist ja võimusuhetega
- eetiliste dilemmade käsitlemist
- mentorlust,
- pädevuse hindamist,
- soorituse hindamist.

Käesoleval ajal tegutsetakse erinevates Euroopa maades erinevatel viisidel; see peegeldab kutseala erinevat arengutaset juhendajate akrediteerimise osas, mis ulatub väga põhjalikust juhendajate väljaõpet ja tunnustamist puudutavast süsteemist ning kutsealaseks väljaõppeks ja juhendamiseks sobivatest töötingimustest mõnel maal kuni sellesisulise tegutsemise puudumiseni teistes maades. Kõrge kvaliteedilise juhendamise väljaarendamine sobivat väljaõpet ja toetust saavate juhendajate ning selliseks ametialaseks tegevuseks sobivate nõudmiste näol teenib nii avalikkuse kui ka kutseala huve.

On hea tava, et kõik juhendajad läbivad väljaõppe juhendamise alal ning et neid toetatakse juhendamise ajal. Mõnel maal pakuvad psühholoogia-assotsiatsioonid juba praegu põhjalikku väljaõpet juhendamise alal ning eesmärgiks on sellise tava laiendamine üle Euroopa, mis püstitab sellele valdkonnale kõrged ootused.

Juhendatud praktika kontekst

Juhendatud praktika toimub tegelikult kutsealaga seotud töökohas (*professional setting*) kas a) kliinilise ja tervisepsühholoogia, b) hariduspsühholoogia, c) töö- ja organisatsioonipsühholoogia või d) mõnes teises tunnustatud psühholoogiavaldkonnas. Praktika võib olla korraldatud ülikooli poolt või väljaspool ülikooli. Praktikakoht peaks andma praktikandile võimaluse arendada oma pädevusi ning võimaldama nende omandamist hinnata (Vaata Lisa III). On erinevaid võimalusi, kuidas psühholoog võib saada juhendatud praktikat. Need hõlmavad:

- psühholoog on ülikooli üliõpilane ning juhendatud praktika on ülikoolihariduse ja väljaõppe osa;
- psühholoog on töövõtja ning juhendatud praktika kuulub tema katseajana määratletud väljaõppeaja („*probationary*“ *training period*) hulka (ning juhendamine on ametlikult korraldatud töökohal);
- psühholoog on töövõtja ning juhendatud praktika on korraldatud mitteametlikult (ning juhendajaks võib olla psühholoog väljastpoolt töökohta);
- psühholoog on iseendale tööandja ning mureseb ise endale juhendaja.

Juhendamine tähendab korrapäraseid kohtumisi praktikandi ja juhendaja vahel. Kohtumised peaksid toimuma vähemalt iga kahe nädala tagant ning need peaksid kestma keskmiselt kaks tundi, ilma, et osalejaid selle käigus segataks (*protected time for meeting*).

Praktika toimumine ja kujundav hindamine

Juhendatud praktika iga põhitegevuse kohta peaksid praktikant ja juhendaja kokku leppima:

1. millist kutsevaldkonda ja kliendigruppi(gruppe) praktiline töö katab;
2. milline roll (rollid) (nende hulgast, mis on valikute profiilis loetletud) (*from those listed in the profile options*) tööle kõige paremini vastab;
3. pädevused, mille kohta tegevus tõendeid võimaldab koguda.

Kui töö on tehtud, annab juhendaja hinnangu igäihele 20-st selle töö suhtes olulisest praktikandi pädevusest. Seda hinnangut tuleb arutada praktikandiga ning määratleda edasise arengu alad.

Sellised hindamised on kujundavad ning praktikant arendab oma oskusi selleks minimaalselt vajaliku aja - ühe aasta jooksul. Soovitatakse portfooliote kasutamist, milles praktikant salvestab tehtud töö ja pädevuste arengu, määratleb kutsealase arengu vajadused ning teeb ise kokkuvõtte oma õppimisest. Need moodustavad kutsealase tegevuse aluspõhja ning aitavad kaasa Jätkuvale Kutsealasele Arengule (JKA), mille puhul on portfooliod samuti asjakohased.

Juhendamise praktika

Juhendamist võib kasutada selleks, et harjutada värsket psühholoogi tema ametiga, anda edasi institutsionaalseid tavasid ning propageerida kutseala norme. Juhendaja toetab tööalase tegevuse üle järelemõtlemise oskuste arengut, kutsealase teadlikkuse ja tundlikkuse väljakujunemist ning eetiliste probleemide ja valikute mõistmist. Juhendaja panus õppimisprotsessi on keskse tähtsusega; see toimub läbi eeskuju näitamise, tagasiside andmise, vaatluse ja arutelu. Juhendaja etendab teatud mõttes ka väravavahi rolli, kiites heaks pädevad isikud ning sõeludes välja need, keda ei peeta pädevateks psühholoogina töötama.

Juhendada võib mitmel moel. Need kõik eeldavad, et juhendajal oleks aega, pühendumist ja pädevust juhendajana tegutseda. Aega kulub tavaliselt üks kuni kaks tundi igal nädalal. See aeg peaks olema segavate tegurite ja katkestamisteta; selle käigus töötavad juhendaja ja praktikant koos, arutades praktikandi tööd. Juhendaja aitab analüüsida seda kognitiivsel ja emotsionaalsel tasandil ning toetab praktikandi pädevuse ja kutsealase enesekindluse väljakujunemist.

Juhendamise protsess võib hõlmata ka ülesandeid, mida praktikant sooritab juhendaja pilgu all ning mis seejärel üksikasjalikult ja kriitiliselt läbi arutatakse, olles nii õppimisprotsessi osaks. See võib hõlmata ka ülesandeid, mida juhendaja sooritab praktikandi pilgu all ning siis neid õppe- ja arendamise otstarbel temaga arutab. Juhendamisprotsessis võivad olla kasulikud heli- ja videosalvestused, võimaldades avatud arutelu ja tagasisidet praktikandi soorituse kohta. Juhendamist puudutavat kirjandust on palju, seda nii kliinilise psühholoogia valdkonnas kui ka üldisemalt.

On võimalik, et tulevikus töötatakse välja Juhendamise Juhtnõõrid. Mitmetes Euroopa maades on need juba välja töötatud ning *EuroPsy* peaks toetama hea tava jagamist.

Pädevuste hindamine

On välja pakutud, et juhendajad hindavad praktikantide pädevusi nii juhendatud praktika jooksul kui ka selle lõpus, kasutades selleks standardseid hindamiskategooriaid mis on ära toodud käesoleva dokumendi Lisas III. Selleks, et hinnata sooritust ja pädevusi, tuleks juhised ja juhtnõõrid muuta kättesaadavaks. Võrreldavuse huvides soovitatakse nendel ülikoolidel või maadel, kes kasutavad keerukamaid meetodeid, välja töötada süsteemid, mis võimaldaksid nende hindamistulemuste ülekandmist Lisas III esitatud skaalale.

Juhendamise väljundid

Praktikant peab esitama tõendid Lisas III esitatud rollide ja pädevuste omandamise kohta. Ta peab andma süstemaatilise hinnangu enda oskuste taseme kohta, mis puudutavad Lisas III esitatud pädevusi ning kasutama seda oma tulevase kutsealase arengu kavandamiseks.

Lisa VI. Jätkuva kutsealase arengu (JKA) skeem

EuroPsy omanikelt oodatakse oma kutsepädevuse säilitamist ja edasiarendamist. See tuleb saavutada jätkuva töökogemuse ja erialase arengu või tööjuhendamise protsessi kaudu, mis peab vastama kohalikele JKA nõuetele, kui sellised nõuded olemas on. *EuroPsy* uuendamisel peab taotleja esitama asjakohased jätkuva kutsealase arengu tõendid oma viimase erialatöö perioodi kohta.

Kus kohalikke JKA nõudeid olemas pole, võtab kohalik tunnistusekomitee aluseks käesolevad juhtnöörid.

Töökogemus

Taotleja peab tõendama, et ta on uuendamise avalduse esitamisele eelnenud viimase seitsme aasta jooksul (kutse uuendamise periood) psühholoogina töötanud keskmiselt vähemalt 400 tundi aastas vähemalt 4-aastase perioodi jooksul. Tõenditena võib aktsepteerida näiteks töölepinguid koos töö kirjeldusega; projektilepinguid või maksuametnike antud tõendeid (ettevõtjana töötava psühholoogi puhul).

Isiklik kutsealane areng

Registreeritud *EuroPsy* psühholoog on kohustatud olema kursis kaasaegsete teaduslike arengutega psühholoogias, sealhulgas uudistega oma kutsevaldkonnas, kuid mitte ainult nendega piirdudes. Soovitav maht on vähemalt 80 tundi aastas ja taotlejad peavad esitama tõendid vähemalt 40 tunni eneseteäienduse kohta aastas. Nõutav on mitmekesiste tegevuste tõendamine.

Kutsealase arengu tegevuse tüüpe on väga mitmesuguseid ja järgnev loend ei ole ammendav. Igat tüüpi tegevuse kohta on ära toodud ligikaudne maksimaalne osakaal, kui suures mahus seda akrediteerida võib, et psühholoogid teeksid JKA saavutamiseks mitmekesiseid asju.

- Tõendatud osavõtt erialase täiendusena akrediteeritud kursustest ja/või töötubadest (60%)
- Uute erioskuste arendamine oma töökohal harjutamise teel (20%)
- Kovisioonikohtumistest osavõtt, mis on tunnistustega tõendatud (20%)
- Tööjuhendamine, kui see on vormikohaselt tunnustatud ja tunnistustega tõendatud (20%)
- Erialastest ja teaduslikest konverentsidest osavõtt, mis on tunnistustega tõendatud (20%)
- Teaduslike ja/või erialaste publikatsioonide (kaas)autorlus ja toimetamine (30%)
- Ettekanded erialasele auditooriumile (20%)
- Psühholoogiaajakirjade ja -raamatute toimetamine (20%)
- *EuroPsy* uuendamiseks ei tohi viimase kolme kategooria osakaal kokku ületada 60%.

Näiteks kui taotlejal on kokku 100 tundi eneseteäiendusi, võib sealhulgas olla teaduslikest konverentsidest osavõtmise (10 tundi, maksimaalselt 20), toimetajatöö (10 tundi, maksimaalselt

20), osavõtt kovidioonikohtumistest (20 tundi, maksimaalselt 20), akrediteeritud kursustest osavõtmine (60 tundi, maksimaalselt 60). Sellel juhul on tagatud erinevate JKA tegevuste segu.

Arvestuse pidamine

Registreeritud *EuroPsy* psühholoogid on kohustatud oma jätkuva kutsealase arengu (JKA) kohta arvestust pidama. Lisaks praktilise kogemuse omandamise kirjapanekule uutes funktsioonides, uute kliendigruppidega ja uutes valdkondades, tuleb registreerida ka jätkukoolitusest saadud väljaõpe ja erialane areng. See arvestus koos seda kinnitavate tõenditega on aluseks registreeritud *EuroPsy* psühholoogi profiilile, mis registrisse kantakse, kui *EuroPsy* seitsme aasta järel uuendatakse.

Lisa VII. Europsy Euroopa psühholoogitunnistuse ajalugu

Rooma Leping ja Euroopa Ühenduse (European Community) alguspäevad

Euroopa Ühenduse alguspäevadel propageeris 1957.a. sõlmitud Rooma Leping elukutsete vaba liikumist läbi kogu Euroopa. šVabadus Euroopa Ühenduse piires ükskõik kus töötada on üks põhiõigusi, mille Rooma Leping paika paneb.õ Rooma Lepingu artikkel 48 sätestab tööjõu vaba liikumise ja artikkel 57 lubab kutsekvalifikatsioonide vastastikust tunnustamist ja kooskõlastamist. Sellegipoolest on leppe elluviimine olnud aeglane ja raske. Algusest peale on tehtud katseid harmoniseerida kvalifikatsioone läbi kõigi liikmesmaade ja niinimetatud Sektoraalsed Direktiivid koos kõigis liikmesmaades kehtestatud ühetaoliste hariduse ja väljaõppe standarditega on kokku lepitud seitsme elukutse jaoks: arstid, hambaarstid, õed, ämmaemandad, loomaarstid, farmatseudid ja arhitektid. Sellegipoolest sai peagi selgeks, et need katsed kvalifikatsioone ühtlustada on ebanormaalselt keerulised ja aeganõudvad ja selle ülesande laiendamine teistele elukutsetele paistis võimatuks.

Üldine Direktiiv 89/48/EC (the General Directive 89/48/EC)

Seetõttu esitas Komisjon 1985.a. uue lähenemisviisi teiste elukutsete jaoks, millele ligipääs on mingil moel riigi poolt piiratud (või reguleeritud) kas seadusega või kutseorganisatsiooni kaudu ja mis nõuavad vähemalt kolme-aastaseid ülikooliõpinguid või sellele vastavat väljaõpet (Üldine Direktiiv 89/48/EC, nimetusega šKõrgharidusdiplomide vastastikune tunnustamineõ ja hiljem teine Üldine Direktiiv 92/51). Psühholoogid käivad nii Direktiivi 89/48 kui 92/51 alla, st üldiste ehk horisontaalsete direktiivide alla, mis katavad kõiki reguleeritud elukutseid, mille kvalifikatsioon nõuab vähemalt diplomit (Lunt, 1997). Kuigi need direktiivid olid kavandatud hõlbustama tööjõu liikuvust, oli nendest vähe kasu psühholoogide üle-euroopalise liikuvuse edendamisele, kuna igal maal oli võimalus kehtestada omaenda nõuded psühholoogidele, kes otsisid võimalust siseneda ühte riiki teises riigis omandatud kvalifikatsiooniga. Üldine Direktiiv pakkus vastavuse hindamiseks väga keerukat viisi, mis seisnes igäühe individuaalses hindamises ja oma riigi šmudeligaõ (*template*) võrdlemises.

EFPA optimaalsed standardid

Euroopa Psühholoogide Assotsiatsioonide Föderatsioon (EFPA), varasema nimega Euroopa Professionaalsete Psühholoogide Assotsiatsioonide Föderatsioon (EFPPA), leppis 1990.a. kokku šPsühholoogikutse väljaõppe optimaalsed standardidõ (*Optimum Standards for the Professional training in Psychology*) (EFPPA, 1990), mis esitas väga üldised raamid psühholoogide kvalifikatsiooni jaoks ja kehtestas kutselistele psühholoogidele kuue-aastase hariduse ja väljaõppe nõude. Raamistikul on olnud edu mõnel maal, kus on välja töötatud omaenda psühholoogihariduse raamid ja nõuded.

Psühholoogide seaduslik regulatsioon

Viimastel aastatel näeme Euroopas kasvamas maade hulka, kus on olemas seadused või seaduslikud reeglid psühholoogiõ nime kasutamise kohta ning paljudes maades on sätestatud ka nõuded ja piirangud tegevustele, mille jaoks on nõutav psühholoogi kvalifikatsioon. Praegu on psühholoogide kohta seadused või reeglid olemas rõhuvas enamuses Euroliidu maades ja seadustega maade hulk kasvab ka teiste Euroopa maade seas. Ülejäänud Euroliidu maad liiguvad seadustamise mingi vormi suunas ja suund on omaenese riigi regulatsioonisüsteemi väljatöötamine, sageli üldise kutseüsteemi raamides. Igal Euroopa maal on kutsetegevuse reguleerimise jaoks väga erinevad traditsioonid ja viisid. EFPA ilmutab nende regulatsioonide vastu aktiivset huvi. Kuigi kutse regulatsioon Euroopa tasemel puudub, tuleks nii tarbijatele kui kutselistele psühholoogidele kasuks, kui läbi kogu Euroopa lepitakse kokku minimaalne standard, mis omakorda hakkaks mõjutama regulatsioonidele esitatavaid nõudeid riikide tasemel.

Viimased arengud

Viimase kümnekonna aasta jooksul on toimunud rida arenguid, mis panevad aluse edasiseks. Nende hulgas on Euroopa Organisatsiooni- ja Tööpsühholoogide Võrgustiku (ENOP) tegevus šreferentsmudeliõ ja minimaalsete standardite väljatöötamisel (ENOP, 1998; ENOP-EAWOP, 2007) ja Briti psühholoogiaühingu (BPS) poolt välja töötatud standardid, mis näitavad ära psühholoogide iseseisva praktiseerimise jaoks nõutavad pädevused (Bartram, 1996).

Selle järel esitati 1999.a. Euroopa Liidule Leonardo da Vinci programmi raames taotlus rahastada Euroopa psühholoogide hariduse ja väljaõppe raamide väljatöötamist; see kaheaastane projekt lõppes 2001. a. raportiga, mis esitas Euroopa psühholoogikoolituse raamnõuded (*European Framework for Psychologists Training*) ehk *EuroPsyT* (Lunt jt., 2001). Projektis osalesid*¹ Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Itaalia, Holland, Norra, Hispaania, Rootsi, Tšehhi ja Ühendkuningriigid, kes andsid oma toetuse raamnõuetele, mis kiideti heaks EFPA Peaassamblee poolt 2001.a. juulis.

Teine, samuti Euroopa Liidu Leonardo da Vinci programmi raames finantseeritud projekt algas 2001.a. novembris. Selle üks peasihte oli välja töötada Euroopa psühholoogidiplom (*European Diploma in Psychology*). See projekt juhtus kokku Euroopa Liidu siseste arengutega ja muutustega kutsekvalifikatsioone käsitlevas direktiivis (vt Lunt, 2002), samuti arengutega Euroopas laiemalt, näiteks 1999.a. Bologna leping (vt Lunt, 2005). Projekt lõpes 2005.a. raportiga, mis esitas *EuroPsy*, Euroopa psühholoogidiplomi. Teises Leonardi projektis osalesid*²: Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Itaalia, Hollandi, Norra, Hispaania, Rootsi, Ühendkuningriikide ühingu ja EFPA esindajad. Projekti tulemuse, Euroopa psühholoogidiplomi (*EuroPsy*) eesmärk oli püstitada standardite kogum ehk kvaliteedimõõt (*benchmark*) psühholoogide haridusele ja väljaõppele kogu Euroopas.

„Kolmas“ direktiiv

1996.a. algasid konsultatsioonid školmanda direktiiviõ ettepaneku üle, mis pidanuks asendama senised sektoraalsed ja vertikaalsed direktiivid, et hõlbustada vaba liikumist läbi kogu Euroopa majandusruumi. Need kulmineerusid 7. märtsil 2002. a., mil Euroopa Komisjon pani ette Direktiivi, mis asendaks senised 15 direktiivi (sektoraalsed ja vertikaalsed) ja šselgitaks ja lihtsustaks reegleid, et hõlbustada kvalifitseeritud inimeste vaba liikumistõ.

Direktiiv oli kaks aastat konsultatsioonide ja vaidluste (*debate*) objektiks ja võeti Euroopa Parlamendi ja Ministrite Nõukogu poolt vastu 2005.a. Kuigi Euroopa Komisjon ei ole mõnesid direktiivi esialgseid klausleid täpselt järginud (*pursued*), näiteks professionaalsete šplatvormideõ osas, tervitab see siiski kutsete endi Euroopa tasemel kokkuleppele jõudmist selles, milline nende nõutav kutsestandard on. Jätkuvad diskussioonid škutsekaardiõ (šprofessional cardõ) üle, mis peaks andma ülevaate ja tõendid iga üksiku psühholoogi omandatud hariduse ja väljaõppe ning läbitud praktika kohta sellises vormis, et see oleks võrreldav läbi erinevate liikmesmaade.

Sedalaadi arengud võivad tulevikus viia kvalifikatsioonide kvasi-automaatsete või kiirmenetluse süsteemideni, tingimusel, et professionaalid ise Euroopa tasemel kokku leppinud on (vt Lunt, 2005). Lisaks panusele tunnustamise kiirmenetluse mehhanismi võib Euroopa standard parandada ka kutsealase väljaõppe ja kutsetõõ kvaliteeti ning tõsta kvaliteeti maades, mis oma hariduse, väljaõppe ja kutsetõõ juhendeid veel välja töötamas on. Samuti võimaldab see Euroopa maadel vahetada ja propageerida häid kogemusi ja arendada psühholoogide väljaõppe ja kutsetõõ euroopalikku mõõdet (*European dimension*).

Kokkuvõte

Ligi 50 aastat pärast Rooma Lepingut võib üks selle sihte, kutsete vaba liikumine, viimase aja arengute läbi teoks saada. Üldtasemel seab šKolmas direktiivõ, lihtsustades kvalifikatsioonide tunnustamise protseduure, oma sihiks liikuvust hõlbustada. See võeti vastu (*was accepted*) 2005.a. ja kehtestati (*was implemented*) 2007.a. Psühholoogide jaoks sattus see periood kokku *EuroPsy* (Euroopa psühholoogitunnistuse) kehtestamisega, mis lõpetati ja anti EFPA-le üle 2005.a. juulis. *EuroPsy* toetab EFPA jõupingutusi tõsta psühholoogide hariduse ja väljaõppe kvaliteeti kogu Euroopas. Läbi professionaalse teenuse kõrge kvaliteedi annab see oma panuse ka kliendi kaitsmisele. Praegu näeme Bologna protsessi edasiarendamist (Lunt, 2005), mille tulemuseks saab olema ülikoolistruktuuri ja -süsteemi laialdane reform kogu Euroopas, et luua Euroopa kõrgharidusruum (*European Higher Education Area*) 2010. aastaks. *EuroPsy* vastuvõtmine EFPA liikmesassotsiatsioonide poolt 2005.a. juulis ja selle käivitamine 2009.a. juulis annavad kogu Euroopa psühholoogidele võimaluse neist arengutest kasu saada.

***¹ EuroPsyT project team (1999-2001)**

Professor Dave Bartram (BPS, UK)
Cand psych Jesper Döpping (DPF, Denmark)
Professor Jim Georgas (University of Athens, Greece)
Dr Stefan Jern (SPF, Sweden)
Professor Remo Job (University of Padova, Italy)
Professor Roger Lécuyer (University of Paris V, France)
Professor Ingrid Lunt (Institute of Education, University of London, UK) project director
Professor Steve Newstead (University of Plymouth, UK)
Dr Pirkko Nieminen (PSYKONET, the University Network of Departments of Psychology in Finland, Finland)
Torleiv Odland, (NPF, Norway)
Professor Jose Maria Peiro (University of Valencia, Spain)
Professor Ype Poortinga (University of Tilburg, Netherlands)
Professor Robert Roe (NIP, Netherlands)
Professor Bernhard Wilpert (Technical University of Berlin, Germany)
Also Ernst Hermann, Switzerland in early stages of the project

***² EuroPsy project team (2001-2005)**

Professor Dave Bartram (BPS, UK)
Professor Eva Bamberg (University of Hamburg, Germany)
Cand psych Birgitte Braüner (DPF, Denmark)
Professor Jim Georgas (University of Athens, Greece)
Professor Arne Holte (NPF, Norway)*
Dr Stefan Jern (SPF, Sweden)
Professor Remo Job (University of Padova, Italy)
Professor Roger Lécuyer (University of Paris V, France)
Eur Ing Nigel Lloyd (CamProf UK) project co-ordinator
Professor Ingrid Lunt (Institute of Education, University of London, UK) project director
Dr Pirkko Nieminen (PSYKONET (the University Network of Departments of Psychology in Finland), Finland)
Professor Jose Maria Peiro (University of Valencia, Spain)
Professor Csaba Pleh (Budapest University of Technology and Economics, Hungary)
Professor Robert Roe (NIP, Netherlands)
Tuomo Tikkanen (President, EFPA)

* Torleiv Odland (NPF, Norway) participated in the early stages of the project.

Lisa VIII. Asjassepuutuvad publikatsioonid

Antalovits, M. & Pléh, C.S. (2004). *EuroPsy* az európai pszichológus diploma. (The European Diploma of Psychology). *Alkalmazott Pszichológia* VI 2, 20-43

Bartram, D. (1996). Occupational standards and competence-based qualifications for professional applied psychologists in the U.K. *The European Psychologist*, Vol. 1, 157-165.

Bartram, D. (2000a). *Higher education and the delivery of standards-based qualifications*. Unpublished paper.

Bartram, D. (2000b). *Standards-based qualifications*. Paper presented to the Leonardo Euro-Psych Project. London, May 20, 2000.

Bartram, D. & Roe, R.A. (2005). Definition and assessment of competences in the context of the European Diploma in Psychology. *The European Psychologist*, vol. 10, no. 2, 93-102

British Psychological Society Consultative Working Group for Occupational Standards in Applied Psychology (1998). *National Occupational Standards in Applied Psychology*. Leicester: British Psychological Society.

EFPPA (1990). *Optimal standards for the training of psychologists*. Brussels: EFPPA, booklet no.3.

EFPPA (1995). *MetaCode of Professional Ethics*. Brussels: EFPPA Booklet no. 5

ENOP (1998). *European curriculum in work and organizational psychology. Reference model and minimal standards*. Paris: ENOP / Maison des Sciences de l'Homme.

ENOP-EAWOP (2007). *Curriculum reference model with minimum standards for European W&O Psychology : Basic and Advanced*. Paris : ENOP/EAWOP

Gauthier, J. (2002). Facilitating mobility for psychologists through a competency-based approach for regulation and accreditation: the Canadian experiment. *The European Psychologist*, Vol. 7 (3), 203-212.

Hall, J. and Lunt, I. (2005). Global mobility for psychologists : the role of psychology organisations in the USA, Canada and Europe. *The American Psychologist*, Vol. 60 (7), 712-726

Jern, S., Odland, T. and Nieminen, P. (2002). The equivalence framework in relationship to the basic training of psychologists and the specialisation training: the Nordic scene. *The European Psychologist*, Vol.7 (3), 213-220.

Lunt, I. (1997). Education and training for psychologists in Europe: optimal or minimal standards. *News from EFPPA*. December 1997, 6-10.

- Lunt, I. (1998). Psychology in Europe: challenges and opportunities. *The European Psychologist*, Vol. 3 (2), 93-101.
- Lunt, I. (2000). European project funded by the EU under the Leonardo da Vinci program. *The European Psychologist*, Vol. 5 (2), 162-164.
- Lunt, I., Bartram, D., Döpping, J., Georgas, J., Jern, S., Job, R., Lecuyer, R., Newstead, S., Nieminen, P., Odland, S., Peiró, J.M., Poortinga, Y., Roe, R.A., Wilpert, B., Herman, E. (2001a). *EuroPsyT - a framework for education and training for psychologists in Europe*. Available from EFPA, Brussels.
- Lunt, I., Baneke, R., Berdullas, M., Hansson, B. & Nevalainen, V. (2001b). *Laws and EFPA Regulations on EuroPsy for psychologists in European countries*. Brussels: EFPPA.
- Lunt, I. (2002). A common European qualification? Editorial for special issue of *the European Psychologist*, Vol. 7 (3).
- Lunt, I. (2002). A Common Framework for the training of psychologists in Europe. *The European Psychologist*, Vol. 7 (3), 180-191
- Lunt, I. (2005). The Implications of the Bologna process for the development of a European Diploma in Psychology. *The European Psychologist*. Vol. 10 (2), 86-92
- Lunt, I. (2008a). Professional mobility and quality assurance within the European Union in J. Hall and E. Altmaier (eds) *Global Promise. Quality Assurance and accountability in professional psychology*. New York: Oxford University Press
- Lunt, I. (2008b). Psychologist qualifications in Europe: common standard for quality and mobility. *The Australian Psychologist* Vol. 43 (4), 222-230
- Newstead, S. & Mäkinen, S. (1997). Psychology teaching in Europe. *The European Psychologist*, Vol. 2 (1), 3-10.
- Peiró, J.M. (2003). La enseñanza de la Psicología en Europa. Un proyecto de Titulación Europea. [The teaching of Psychology in Europe. A European Certificate project]. *Papeles del Psicólogo*, Vol. 86, 25-33.
- Peiró, J.M. (2003). *La libre circulación de los psicólogos profesionales por Europa*. [Free mobility of professional Psychology across Europe]. Colegio Oficial de Psicólogos de Catalunya. Barcelona.
- Peiró, J.M and Lunt I. (2002). The context for a European Framework for Psychologists Training. *The European Psychologist*, Vol. 7 (3), 169-179.

Peterson, R.L., McHolland, J.D., Bent, R.J., Davis-Russell, E., Edwall, G.E., Polite, K., Singer, D.L., Stricker, G.(Eds). (1992). *The core curriculum in professional psychology*. Washington: American Psychological Association.

Pleh, C. (2003). *A pszichológiaoktatas kérdései* (Issues of psychology teaching). Budapest: Hungarian Psychological Association and Hungarian Accreditation Committee

Poortinga, Y.H. (2005).Balancing individual interests and quality of the profession in the formulation of professional standards. *The European Psychologist*. Vol. 10 (2), 103-109.

Pulverich, G. (ed.) (1997). *Inventory of EFPA Regulations on EuroPsy in the field of psychology in European countries*. Bonn: Deutscher Psychologie Verlag.

Roe, R.A., Coetsier, P., Levy-Leboyer, C., Peiró, J.M., Wilpert B. (1994). The teaching of Work and Organizational Psychology in Europe. Towards the development of a Reference Model. *The European Work & Organizational Psychologist*, Vol. 4 (4), 355-365.

Roe, R.A. (2002). What makes a competent psychologist? *The European Psychologist*, Vol. 7 (3), 192-203.

Wilpert B. (2002). Projecting a European Diploma in Psychology. *The European Psychologist*, Vol.7 (3), 221-225.